

ԱՄԵՐԻԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 31, 1908

ԹԻԻ 44

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ

Ճ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Մ. ԱԼԷՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳԻՐԱԿԱՆՆԵՐ

Անգղիա, Թուրքիոյ քարեկամ

«Խաղաղութիւն ունենանք»

Տիկին ձոհաննա Թէլֆէեան

Շաքամը

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵՄՆԻՐ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Պատասխանել Յշմարիտ խաղին

Ուիլֆրէտ Կրէնֆէլ

Անապահով ստացուածք մը

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

Էնվէր պէյի խօսքերը

Պետութեան ծագումը եւ տեսակները

Նաւակատիքի մը տարեդարձը

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆԶԻ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Աստուծոյ յայտնուելը Իսրայէլի

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բ. ՀԱՄՍԶԱՍՊԵԱՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՏԵՍ ՄԸ

ՓՐՈՑ. ՊԷՆՃԸՄԷՆ ՈՒՈՐՖԻԼՏ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՕՅԱՋԵԱՆ

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ	
Տարեկ. բժշեցին	40 ԴՃ.
Ամերիկայի հմր	2 ՏՈԼ.
Անգղիոյ „	8 շիլին
Ռ.բիշ եր-	
կերներու „	10 Ֆր.
Զեւ. քէ՛ հաւար	30 փարա
Ծանուցման գինները չափաւոր	

ԱՒԵՏԱՔԵՐ
ՇԱՐԱՔԱՅԵՐԹ
ՀԱՅՆԵՐԷՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՌ ԹԱՌԲԵՐԷՆ
(ԱՆԿԵԼԻԱՖՈՐՈՍ)
ՅՈՒՆԱՏԱՌ ԹԱՌԲԵՐԷՆ
Խմբագիրներ Հ. Մ. Ալեք
Հ. Ս. Պարսըմ
Յ. Գ. Գրիգորեան
Պայպը Հաուս, Սթամբուլ
կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER
(ANGELIAPHOROS)
A WEEKLY PAPER
PUBLISHED IN
ARMENIAN, ARMENO-TURKISH, AND
GRECO-TURKISH
EDITORS H. M. ALLEN
H. S. BARNUM
H. K. KRIKORIAN
Offices: American Bible House
Stamboul, Cons/ple, Turkey

TERMS	
An. Subscrip.	Ps. 40
U. S. A.	\$ 2
England	Shils. 8
Other countries	Frs. 10
Single Copy	50 Paras
Advertising rates on application	

Բաժանորդագրութիւններու, վճարումներու և հասցէի փոփոխման վերաբեր-
եալ ամէն զրուիթիւններ զրկուելու են առ Տր. Հ. Ս. Պարսըմ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Աւետաքեի խմբագրական վարչութիւնը բարեբախտութիւնն ունի իր
հազարաւոր ընթերցողներուն ջերմ փափաքին գոհացում տալու՝ ծա-
նուցանելով թէ չաբաթական իր կանոնաւոր հրատարակութենէն զատ
չորս երես լուրի յաւելուածական բաժին մը պիտի հրատարակէ ամէն ե-
րեքշաբթի առաւօտ: Բաժանորդներն այս կերպով ամէն շաբթու գոնէ
ուր երես ներքին և արտաքին լուր պիտի ստանան: Այն գաւառները՝
ուր չաբաթը երկու անգամ թղթատար կը զրկուի, այս յաւելուածը
պիտի հասնի առաջին թղթաբերով, իսկ սովորական թերթը երկրորդով:
Այս նոր կարգադրութիւնը ի գործ պիտի դրուի Նոյի առաջին չաբ-
թուն (Ն. Տ.):

Աւետաքեի բաժանորդագիրն 1909 Յնվ. 1էն սկսեալ 30է 40 դահ.ի
պիտի բարձրանայ: Միևնոյն ժամանակ այժմու բաժանորդներ աւելի
բան մը պիտի չվճարեն Նոյ. և Դեկ. ամիսներուն համար: Սակայն, նոր
բաժանորդներ քաջալերելու համար, այժմէն 40 դահ. վճարողներուն
Աւետաքե ալ, յաւելուած ալ, պիտի զրկուի Նոյի առաջին չաբաթէն
մինչև 1909 Դեկ.ի վախճանը:

Որովհետև այս յաւելուածի նոր կարգադրութեան տեւականութիւ-
նը և թերթին օրըստօրէական զարգացումը Աւետաքեի չրջաբերութեան
ընդարձակումէն կախեալ են, անոր բոլոր բարեկամներէն և ընթեր-
ցողներէն ջերմապէս կը խնդրուի իրենց բոլոր կարելին ընել բաժա-
նորդներու թիւը զգալապէս աւելցնելու համար:

1909ի պատի նոր օրացոյցին և ուրիշ շահեկան բաներու վրայ տե-
ղեկութիւն տուող քարտեր պիտի զրկուին Դեկ. 1ին՝ ջրուելու համար
ամէն այն քաղաքներուն ու գիւղերուն մէջ ուր ծանօթ է Աւետաքե:

 Արտասահմանի համար բաժանորդագրի փոփոխութիւնները
տեսնել վերը:

ԱՄԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 31, 1908

ԹԻԻ 44

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Հ. Մ. ԱԼԷՆ,

Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, Յ. Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ԱՆԳՂԻԱ, ԹՈՒՐԿԻՈՅ ԲԱՐԵԿԱՄ

Հ. Մ. Ա.

ՊՈԼԿԱՐԻՈՅ և Աւստրիոյ ապօրէն արարքներով
Թուրքիոյ վրայ հասած տագնապլին
մէջ այս երկիրը շատ համակրանք գտաւ քաղաքա-
կիրթ աշխարհէն և գտաւ գոնէ բարեկամ մը,
կամ մանաւանդ վերստացաւ վաղեմի և վստահելի
զինակից մը: Հոկ. 7ին Անգղիոյ Արտաքին գործե-
րու նախարար Սըր Էտուրտ Կրէյ Նորթհրմպըր-
լէնտի մէջ ճառախօսեց և հատու բառերով ու շեշ-
տակի ցոյց տուաւ թէ Թուրքիոյ և բովանդակ Եւ-
րոպայի անիրաւութիւնն եղաւ, և թէ Անգղիոյ զի-
տաւորութիւնն է Թուրքիոյ պաշտպան կանգնիլ ա-
նոր նեղութեան ժամուն: Այդ նշանաւոր ատենա-
խօսութենէն, որ Անգղիական ազգին գաղափար-
ները կը յայտնէր և միանգամայն Եւրոպական բո-
լոր տէրութիւններուն իբրեւ զեկոյց կը ծառայէր թէ
ինչ դիրք պիտի բռնէ Անգղիա, հետեւեալը կը քա-
ղենք: Լորտ Կրէյ, Մեծ Բրիտանիոյ և Թուրք կա-
ռավարութեան իբր մէկ երրորդ դարու փոխադարձ
զօրակաւ յարաբերութիւններուն վրայ ծանրանալէ
ետեւ, կը խօսի այն նշանաւոր փոփոխութեան վրայ
որ յառաջ բերուեցաւ իրենց Քրիստոնեայ և Իս-
լամ հայրենակիցներուն տառապանքներուն համար
զայրացած Թուրքերու հայրենասիրական ճիգերով:
Անոնք խուճապեցան այն ստոյգ կործանման հա-
մար, որու պիտի ենթարկուէր իրենց երկիրը,
եթէ յոռի վարչութիւնը չարունակէր: Թուրք բա-
նակն ալ նոյն զգացումն ունեցաւ և բանակ ու
փողովուրդ միանալով ջնջեցին հին դրութիւնը,
Սահմանադրութիւն ձեռք բերին և կառավարու-

թիւնը փոխեցին: Արդիւնքը ոչինչ եղաւ բայց եթէ
հրաշալի՝ պետութեան այն կողմերը որոնք առաջ
կը տառապէին: Ատելութիւն, կոիւ և հարստահա-
րութիւն ջնջուեցան և ասոնց յաջորդեցին արդա-
րութիւն, խաղաղութիւն և բարեացակամութիւն,
բարեացակամութիւն՝ որ խաղաղութեան քաղցրա-
գոյն երաշխիքն է աւելի ապահով քան ունէ դաշ-
նագիր կամ ունէ սահմանադրութիւն: Կարծեմ պատ-
մական ժամանակներու մէջ երբեք այսքան յան-
կարծական և այսքան բարերար փոփոխութիւն
տեղի չէ ունեցած: Հաւատալի պիտի չըլլար այն,
եթէ իսկապէս տեղի չունենար, և զայն իրադոր-
ծողներուն ուղիղ նկարագիրը և շարժառիթներու
մաքրութիւնը խորին սպաւորութիւն գործեցին
այն ամէնուն վրայ որոնք չփոմ ունեցան անոր հետ:
Անոնց հայրենասիրութիւնը լաւագոյնն է որ կ'ի-
մացուի այդ բառով, հայրենասիրութիւն մը որ
խաղաղութիւն կ'ուզէ և չյարձակիր, բան մը չպա-
հանջեր բայց եթէ հայրենիքին օգուտը առանց ունէ
զիտաւորութեան ընդդէմ ուրիշ երկիրներու: Թըր-
քական նոր կառավարութեան գործն ի հարկէ զփո-
շակ պիտի ըլլար: Չէք կրնար սերունդներու վնաս-
ները մէկ ամսոյ կամ մէկ տարուան մէջ դարմա-
նել: Բայց Թուրքիոյ նոր դրութեան ներքեւ ապա-
զան կը խոստանայ գեղեցիկ ու զմայելի ըլլալ
բաղդատմամբ անոր զոր նախորդ դրութիւնը կը
խոստանար: Արդ վստահ եմ թէ ոչ միայն իմ անձ-
նական զգացումս, այլ բովանդակ այս երկրին
զգացումը կը յայտնեմ, երբ կ'ըսեմ թէ վերջին քանի
մը ամսուան մէջ նոր դրութեան միջոցով Թուր-
քիոյ կրած փոփոխութիւնը նկատելու պահուն կը

ցանկայինք ու կը մաղթէինք որ Թուրքիայէ գուրս
չպատահի բան մը որով ինչեւիցէ աստիճան խա-
փանի բարենորոգման սկսուած գործը : Կը բաղ-
ձայինք որ անոնք բանաւոր պատեհութիւն և ա-
մէն քաջաւերութիւն ունենան , նաեւ գործը յառաջ
մղելու ամէն դիւրութիւն : Սակայն յուսալից ու
փափուկ այդ պահուն անա եկան Պուլկարական
անկախութեան յայտարարութիւնը և Աւստրիոյ
կողմէ Հէրսէք-Պոմնայի իւրացման , իսկ Նովի Պա-
զարի Թուրքիոյ թողման լուրերը : Եղած նիւթա-
կան ու գործնական փոփոխութիւնը այնչափ մեծ
բան մը չէ : Պուլկարիա իր անկախութիւնը հռչա-
կեց , բայց արդէն ինքնօրինութիւն ունէր , և ան-
կախութեան ու ինքնօրինութեան միջև տարբե-
րութիւնը մեծ չէ , ի՞նչ ալ ըլլայ զգացումի կայա-
կէտէ : Պոմնիոյ և Հէրցեզկովինայի նահանգները
Աւստրիական վարչութեան տակ էին , և Աւստրիոյ
այժմու յայտարարութիւնը թէ մտադիր էր զանոնք
ամբողջովին և օգուտի համար իւրացնել՝ նիւթա-
կան ու գործնական այնչափ մեծ փոփոխութիւն
մը չէ : Բայց գործողութեան կերպը գէթ թէ՛ ան-
կանոն է , թէ՛ անակնկալ : Պերլինի դաշնագիրը
փոփոխել է առանց ուրիշ տէրութիւններու հետ
կանխագոյն համաձայնութեան և , ցորչափ ես գի-
տեմ , առանց ուէ նախագոյն գեկուցման առ Թուր-
քիա , որ ինքրին մէջ ամէնէն աւելի շահ ունեցող
տէրութիւնն է . . . Թուրքիոյ նոր դրութեան ղէմ
ուէ արհամարհանք կրնայ զինուորական ուղղու-
թիւն տալ այն շարժման որ այս պահուս ամբող-
ջովին խաղաղական է : Կրնայ ամէն բարենորո-
գում վտանգել Թուրքիոյ մէջ : Ի՞նչ ըլլալու է ու-
րեմն մեր դիրքը : Մեր դիրքը սա ըլլալու է , կար-
ծեմ : Ձեռք կրնար ընդունիլ թէ ուէ տէրութիւն
իրաւունք ունի միջազգային դաշնագիր մը փոփո-
խելու առանց դաշնադիր միւս տէրութիւններուն
հաւանութեան : Ձեռք կրնար այդպիսի ուէ արարքի
հետեանքը ճանչնալ մինչև որ միւս տէրութիւն-
ներուն խորհուրդ չհարցուի , այս պարագային մա-
նաւանդ Թուրքիոյ , որ միւս ամէնէն շահակից տէ-
րութիւններէն մին է : Վասն զի , եթէ արտաքին
քաղաքականութեան մէջ սովորութիւն դառնայ որ
ուէ տէրութիւն յանկարծակի միջազգային դաշնա-
գիրներ բռնաբարէ ըստ հաճոյս , հանրային վստա-
հութիւնը կը խանգարուի : Մեծագէտ փափաքելի
է անյապաղ հաւաստել Թուրքիոյ թէ Պերլինի դաշ-
նագրի ամէն վերաքննութեան մէջ , որով ուրիշ տէ-
րութիւններ կամ երկիրներ , ինչպէս Աւստրիա և
Պուլկարիա , զերծ կը կացուցուին մասնաւոր պար-
տականութիւններէ , Թուրքիոյ շահերը լիովին ի

նկատ պիտի առնուին և ըստ արժանւոյն պաշա-
պանուին : Ձերմագէս կը բաղձանք իրեն այնպէս
լաւ առաջնորդուած տեսնել որ փոփոխութիւննե-
րու արդիւնքը Թուրքիան վհատեցնել չըլլայ , այլ
իրապէս և արդիւնաւորապէս նպաստել անոր նոր
կառավարութեան և Սահմանադրութեան յառաջ-
դիմութեան : Ահա այդ նպատակով պիտի գործա-
ծենք մեր ազդեցութիւնը : »

Նոյն իրիկուն վարչապետ Մր. Էսքուրիթ խօ-
սեցաւ Լէվընի մէջ Արևելքի տագնապին վրայ և
Լորտ Կրէյի խօսքերուն գրեթէ յարեանման իմաս-
տով : Յիշեց թէ Լոնտոնի դաշնագրին , զոր ստո-
րագրած է նաեւ Աւստրիա , կցուած 1871ի Փրու-
թիոյ մէջ որոշակի ըսուած է թէ ոչ մէկ տէ-
րութիւն կրնայ իր դաշնագրական յանձնառու-
թիւնները զրօն կամ անոնց պայմանները փոփո-
խել առանց միւս դաշնագրիներուն հետ սիրով հա-
մաձայնելու և անոնց հաւանութիւնն ստանալու :
« Հարկ չկայ մատնանշելու թէ Պուլկարիոյ իշխանը ,
որու դիրքը Պերլինի դաշնագրին մէկ արտադրու-
թիւնն է , ձեռնհասութիւն չունի իր և Իշխանա-
պետութեան դիրքը փոփոխելու առանց հաւանու-
թեան նոյն դաշնագիրը ստորագրող տէրութիւն-
ներուն , որոնց մին է Թուրքիա : Այս պարագա-
ներուն մէջ Անգղիական կառավարութեան պար-
տականութիւնը պարզ է . որոշակի ցոյց տալ այս
դաշնագիրը եղծողներէն իւրաքանչիւրին թէ չենք
կրնար ընդունիլ թէ կատարուածը ազգային ուէ
վաւերականութիւն պիտի ունենայ առանց կանո-
նական և օրինական հանգամանք ստանալու տէ-
րութիւններուն հաւանութեամբ : Բնաւ պիտի չվա-
րանինք Թուրքիոյ հաւաստել թէ մենք մեր կողմէ
բոլոր կարելին պիտի ընենք , որպէս զի իր շահերը
և իրաւունքները լիովին յարգուին և պաշտպան-
ուին : Այս երկրի ժողովրդին կողմէ խօսելով , մեր
ջերմ բաղձանքն է մեր համակրանքը յայտնել հան-
գէտ Օսմ. բովանդակ Պետութեան նոր վարչու-
թեան և ազատ հաստատութիւններուն յառաջդի-
մութեան : »

Ասոնք նշանակալից խօսքեր են Բրիտանական
կառավարութեան ամենաբարձր ներկայացուցիչնե-
րուն կողմէ խօսուած , և կշիռ մը ունին զոր ամ-
բողջ Եւրոպա պարտաւոր է ճանչնալ , Էտուերթ
թագաւորին կառավարութիւնը սովոր չէ գեղեցիկ
ասացուածներ և աղուոր խոստումներ չապրել :
Ուղղամտութեամբ կը խօսի և կը գործէ ալ : Այս
պարագային Անգղիոյ անկեղծութեան ապացոյց է
սա իրողութիւնը թէ Բրիտանական նաւատորմին
մէկ մասը արդէն իսկ Թրքական ջուրերու մէջ կը

գտնուի և Թուրքիոյ հանդէպ Անգլիոյ հաւատարմութեան և հարազատ բարեկամութեան իբրեւ երաշխաւորութիւն կը մնայ : Թայժա այս շարժման վրայ սապէս կը խօսի . «Բրիտանական մարտանաւերու եգէական Ծով առաքումը կրնայ նշան համարուիլ թէ Բրիտանական կառավարութիւնը լիովին տեղեակ է վտանգներուն որոնց դեռ յաղթել պէտք է : Նաւաբաթնին մեկնումը Մր. Էսքուիթի և Սըր Էտուըրտ Կրէյի ճառախօսութիւններուն բնական հետեւութիւնն է : Թուրքիոյ հանդէպ համակրութեան նշան է անոր դժնդակ նեղութեան մէջ, և անտարակոյս ըստ արժանւոյն պիտի գնահատուի Կ. պոլսոյ մէջ : Արդարեւ այս միջոցիս Թուրքիոյ հանդէպ համակրանքը գրեթէ ընդհանուր է , և աղէկ պիտի ըլլայ եթէ տէրութիւնները կարող ըլլան գործնական ու շօշափելի ձեւով մը ընծայել զայն : Աւստրիոյ Վարչապետն անգամ յարմար դատեց ցաւակցութիւններ յայտնել Թուրքիոյ և ըսաւ թէ ներկայ տագնապին մէջ Թուրքիա ևեթ իրաւունք ունի փոխարինութեան : Թուրքներն անտարակոյս պիտի զգան թէ իրենք Աւստրիան դիւանագիտութեան ցաւակցութիւններուն պէտք չունին : Բայց յիշուած սկզբունքը կարեւոր է , վասն զի անով եւեթ կրնայ առաջարկուած դեսպանախորհուրդը հրաւիրուիլ յաջողութեան ուեթ հաւանականութեամբ : Օսմանցիները հիմնալի արիութեամբ շարժեցան կարգ մը դժբախտութիւններու հանդէպ որոնց արժանի չէին : Այնպիսի ժամանակ մը երբ Եւրոպայի սիրալիր աջակցութեան արժանի էին իրենց վերածնութեան ճիգերուն մէջ՝ հարկադրուեցան յաջորդաբար հարուածներ կրել , որոնք նուազ վիրաւորիչ չեն իրենց ազդեցութեան բարոյական ըլլալուն համար մանաւանդ քան նիւթական : Դեսպանախորհուրդը Պերլինի դաշնադրին ծանր բռնաբարման խնդիրը քննելու չէ լուր : Այլ աւելի կարեւոր է որ միջոցներ հնարէ անհրաժեշտ նորոգութեան մը ձեռնարկելու : Այդ նորոգման մեթոտը զգուշութեամբ խորհելու նիւթ ըլլալու է : Բայց հաւանօրէն , Թուրքիոյ համար , ծանր ու աններելի անիրաւութիւն մը մեղմացնելու փափաքին ամէնէն ընդունելի ապացոյցը դրամական օգնութեան հաստատուն տնօրինութիւն մը պիտի ըլլայ տէրութիւններու կողմէ հաւաքաբար երաշխաւորուած : Թերեւս ուրիշ միջոցներ ալ կան որոնք ժամանակի ընթացքի մէջ երևան պիտի ելլեն :»

Թայժա դռն է Ռուսիոյ հանրային կարծիքին ուղղութեան , որ հաւանօրէն ոյժ կու տայ Մ. Իգլուքիի որ ջանադիր է գործակցութեան ծրագիր մը ձեռք բերել փափաքեալ նպատակին համար : Եւ

կը յիշատակէ խօսքերը Ռուս նշանաւոր հեղինակութեան մը , որ Սը. Փեթրասպուրկի մէջ սապէս ըսած է իր թղթակցին . «Մենք կ'ուզենք որ Թուրքիա իր ներկայ նեղութիւններէն ելլէ աւելի զօրացած քան զոր էր առաջ :»

«ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԵՆԱՆՔ»

Հ. Ս. Պ.

Մեր նախորդ յօդուածին մէջ Ձօր. Կրանթի սոյն խօսքը գործածեցինք աւելի լայն վերաբերումով : Այսօր կ'ուզենք պատշաճեցնել զայն մեր Բողոք. հասարակութիւններուն :

Բողոքականութեան նոյն իսկ ոգին է խրախուսել անհատը որ իրեն համար խորհի կրօնական խրնդիրներու նկատմամբ : Չկայ անսխալ եկեղեցի կամ եկեղեցական որուն վճիռը ընդունելու է ան իբրեւ վերջին վճիռ և որ զերծ կացուցանէ զանիկա անձնական խորհուրդէ և հետազօտութենէ : Եթէ իմաստուն է ան , արժանի կշիռ պիտի տայ նախկին օրերու բարի մարդոց գաղափարներուն , և իբր հաւանական պիտի ընդունի Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ ընդհանուր գաղափարները : Եւ սակայն ան , իբրեւ այնպիսի մէկը որ պարտի Աստուծոյ պատասխան տալ իր անձին համար և որուն համար ոչ մի ուրիշ անձ և ոչ Եկեղեցին կրնայ պատասխան տալ , կը զգայ թէ ինք առանձինն պարտի ուսանիլ Աստուծոյ խօսքը , լոյս փնտռել իր մտքին լուսաւորման համար և բուն իր համոզումները կազմել ճշմարտութեան և պարտականութիւններու նկատմամբ :

Արդ , Բողոքական մտքին այս դիրքին անխուսափելի մէկ արդիւնքն է տարբեր գաղափարներու ծագումը ինչ ինչ կէտերու նկատմամբ : Ոմանք Քրիստոսի կամ անոր առաքեալներուն այսինչ այսինչ խօսքերը այս եղանակաւ պիտի մեկնեն , ոմանք այն եղանակաւ , և իւրաքանչիւր կողմ լիովին պիտի համոզուի թէ իր մեկնութիւնը ուղիւ է : Այս վիճակին դարմանման համար երկու ընթացք կարելի է : Մին է Եկեղեցին բաւական լայնել որ իր մէջ ընդունի ամէն անոնք որ կը դաւանին մեր կրօնքին հիմնական և փրկարար ճշմարտութիւնները , և տալ ընդարձակ ազատութիւն հաւատքի և գործադրութեան՝ այնպիսի բաներու մէջ , որ պիտի են Եկեղեցւոյ վարչական ձեւ , Մկրտութեան եղանակը և ենթակաները : Միւս ընթացքն է Բողոքականութեան շատ յարանուանութիւններու բաժնուիլ . և այս էր որդեգրուած ընթացքը : Կը կարծենք թէ ասիկա սխալ եղաւ , թէև գուցէ անխուսափելի՝ իր ժամանակին : Արդի միտումը

միւս ուղղութեամբ է, և մեր սիւնակներուն մէջ խօսուած է ժամանակաւ շատ օրինակներու վրայ նկատմամբ տարբեր յարանուանութիւններու մէկտեղ գալով մէկ մարմին կազմուելուն թէ՛ միսինաւական դաշտերու և թէ՛ Քրիստոնեայ երկիրներու մէջ։ Եթէ Բողոքականութիւնը այնպէս միացած ըլլար ինչպէս միացած է Կաթոլիկ եկեղեցին, աւելի աւելի կատարեալ գործ մը ըրած պիտի ըլլար աշխարհի մէջ։ Եւ եթէ ամէն տեղ որդեգրէ իր ճիւղերուն միութեան քաղաքականութիւնը, մանր ինքիւններու նկատմամբ տարբեր գաղափարներ տածելու ազատութեամբ, կը կարծենք թէ կերպով մը աւելի զօրաւոր պիտի ըլլայ Կաթոլիկութենէն, ուր հզօրագոյն միտքերէն շատը պայքար կը մղեն կրօնական միահեծան վարչութեան դէմ որ կը նշուի «Արդիականութիւնը» և կ'արգելէ ընդունիլ այն բաները զորոնք արդի գիտութիւնը կամ արդի Աստուածաշնչական քննադատութիւնը կը թուին ապացուցած ըլլալ։

Հոս ի Թուրքիա մեր եկեղեցիները գրեթէ միութեան հիման վրայ կը գտնուին։ Ամերիկայի Միւրտականները և Աչակերտք ետ կանչած են իրենց գործակալները, և առաջուրէն անոնց հետ կապակցութիւն ունեցողներէն շատը հիմա վերստին միացած են Բողոքական մեծագոյն մարմինն հետ։ Եւ անոնք որ տակաւին բաժնուած կը մնան, կը յուսանք թէ պիտի վերադառնան մի Աւետարանական եկեղեցւոյն, սակայն ոչ թէ ուրանալով ամէն բան որու կը հաւատան խղճմտօրէն, այլ ազատ թողուելով ունենալ իրենց անձնական համոզումները, անոնցմէ որոնք սիրով կ'ընդունին զանոնք, վասն զի կը սիրեն Փրկիչը և կ'աշխատին կանգնել անոր հոգեւոր թաղաւորութիւնը։ Եւ վստահ ենք թէ ամէն ալ մեղք պիտի համարին պառակտել եկեղեցին երկրորդական ունէ խնդրի համար։ Եթէ մարդ մը կամ մարդկային խումբ մը կ'ուսուցանէ այնպիսի վարդապետութիւններ որոնք Քրիստոնէութիւնը հիմն ի վեր կը տապալեն, հարկաւ պէտք չէ որ ընկերանաք անոր հետ։ Բայց լայնամիտ ըլլանք։ Դիցուք թէ մէկը Բարեշրջութեան վարկածը կ'ընդունի։ Մենք կրնանք համոզուած ըլլալ թէ ան կը սխալի, և ուստի իրաւունք ունինք փաստաբանել այդ վարկածին դէմ։ Սակայն թերեւ Անդրլոյ և Ամերիկայի մէջ Քրիստոնեայ մտացի անձանց քաղմութիւն մը կ'ընդունին այդ վարկածը անոր մէկ ձևով։ պէտք է ուրեմն որ մեր եղբորմէն գատուինք կամ զանիկա դատապարտենք այն պատճառաւ որ ան խղճմտօրէն կ'ընդունի ինչ որ սխալ կը կարծենք։ Աւելի առաջ երթանք։ Դիցուք թէ

մեր Քրիստոնեայ եղբայրներէն մէկը ընդունի, Տր. Լէյմըն Էպրթի պէս, թէ Աստուծոյ նպատակն այն էր որ Յովնանի գիրքը նկատուի այլաբանական և ոչ թէ պատմական։ Կամ դիցուք թէ ընդունի շատերու հետ թէ Եսայեայ գիրքը տարբեր հեղինակներէ գրուած երկու գիրքերու բաղադրութիւնն է։ Մենք կրնանք համախոհ չըլլալ անոր։ Նոյն իսկ կրնանք ցաւիլ որ այսպիսի տեսութիւններ կը գրտնուին։ Եւ կրնանք մինչև իսկ զօրաւոր համոզում ունենալ թէ, եթէ մարդ մը զանոնք ընդունի, ազէկ կ'ընէ որ իրեն պահէ իր համոզումը որպէս զի ուրիշներու գայթակղութեան պատճառ չըլլայ։ Բայց մենք հոս չենք տեսներ բաժանման հիմ։ Այդ համոզումը կամ գաղափարը ունէ տարբերութիւն կ'ընէ՞ փրկութեան ճամբուն նկատմամբ։ Քրիստոսը նուազ Աստուածային և Ամենակարող Փրկիչ կ'ընէ՞ երբեք։ Եթէ այս տեսութիւնները ընդունողները և անոնք որ կը մերժեն զանոնք, կրնան մէկտեղ գործել Փրկչին փառաց և մարդոց փրկութեան համար, և կը տեսնեն որ իրենց աշխատութիւնները կ'օրհնուին և հոգեւոր արթնութիւն տեղի կ'ունենայ իրենց եկեղեցիին մէջ, անոնք ո'չ ժամանակ պիտի ունենան և ո'չ փափաք այդ տարբերութիւններուն վրայ խորհելու։

Մօտերս լսեցինք թէ մեր Բողոք. եկեղեցիներէն մէկը բաժնուած է, թէ անոր մէկ մասը կ'երկրպագէ եկեղեցիին մէջ և մէկ մասը ուրիշ տեղ մը։ Եթէ իրերը այնպէս ըլլան ինչպէս է Այնթապի մէջ, ուր երեք չորս խումբերու բաժնուած է ժողովուրդը, վասն զի երկրպագուները այնքան շատցած էին որ մէկ շէնք չէր կրնար բովանդակել զանոնք, ուրախ պիտի ըլլանք և պիտի չնորհաւորենք։ Բայց եթէ անջատումը տկարութիւն կը բերէ և պատճառը անմիաբանութիւնն է, կ'ուզենք հարցնել եղբայրներուն թէ աղէ՞կ կ'ընեն։ Կրնա՞ք ձեր ըրածը արգարացնել Տէրոջը առջև։ Մենք վստահութիւն կը զգանք թէ թարգման կը հանդիսանանք եկեղեցիին իւրաքանչիւր ճշմարտապէս սիրողի զգացումին, եթէ ըսենք, «Եւոդիայի կ'աղաչեմ ու Սիւնտիքի կ'աղաչեմ», Պօղոսի կ'աղաչեմ ու Բառնաբասի կ'աղաչեմ, մեր բոլոր եղբայրներուն կ'աղաչեմ ու քոյրերուն կ'աղաչեմ, որ միեւնոյն խորհուրդը ունենան Քրիստոս Յիսուսով։ Մեր Աւետարանական եկեղեցիները կոչուած են վկաներ ըլլալ ճշմարտութեան իրենց զայն բմբռնելուն համաձայն։ Վկայութիւնը այն ատեն միայն ազդու կ'ըլլայ, երբ կը արուի հաւատացեալներու համերաշխ մարմին մը կողմէ։ Քաղաքական իրեւրու մէջ Կառավարութեան ձեռնադրութիւնը մէջ

թեան և Յառաջդիմութեան Յանձնախումբը : Կրօնական իրերու մէջ Յառաջդիմութիւնը այն ատեն միայն ձեռք կը բերուի, երբ Միութիւն կայ : Մեր բոլոր եկեղեցիներուն և ժողովուրդներուն մէջ «Խաղաղութիւն ունենանք» :

Վերջերս շատ հետաքրքրութիւն կը ցուցուի Ազգապետարանի հետ կապակցեալ խնդիրներու : Կը յուսանք թէ երբ այս խնդիրները կարգադրուին, այնպիսի եղանակաւ մը պիտի կարգադրուին, որ ամէնուն հաւանութեանն արժանանայ և խոստանայ խաղաղութիւն և միութիւն : Ժողովուրդին նոր Սահմանադրութիւնը թէ՛ պատրաստուի մասնաւորապէս այդ նպատակին համար ընտրուած մարմին մը ձեռամբ, թէ՛ այժմու վարչական ժողովին, և յետոյ զրկուի եկեղեցիներուն, անոնց հաւանութիւնն առնելու համար, քաջայոյս ենք թէ պիտի արտայայտէ ժողովրդին լաւագոյն խորհուրդը և ամէնուն հաւանութեան պիտի արժանանայ : Եւ երբ նոր Ազգապետը և քարտուղարը ընտրուին, կը յուսանք թէ անոնք ամէնուն համակրանքը և օրինաւոր հոգածութիւնը պիտի վայելեն : Վստահ ենք թէ անոնք պիտի նային հանրութեան գործերը վարչական ժողովին հետ գործակցութեամբ : Վասն զի ունենալ երկրին մէջ սահմանադրական կառավարութիւն և չունենալ զայն Բողոքական հասարակութեան մէջ, տարօրինակ բան պիտի ըլլայ : Վստահ ենք նաև թէ, ինչպէս անցեալին մէջ, զուտ կրօնական և եկեղեցական խնդիրները եկեղեցիներուն և Միութիւններուն ձեռքը պիտի թողուին, և թէ Ազգապետարանը պիտի զբաղի աշխարհական և քաղաքական խնդիրներով միայն : Վստահ ըլլալով այս կէտերուն վրայ, մեր գլխաւոր փափաքն այն է որ այս խնդիրները, որոնց այսքան կը հետաքրքրուին ամէնը, պիտի կարգադրուին ներդաշնակութիւն և խաղաղութիւն յառաջացնող եղանակով մը : (*)

ՏԻԿԻՆ ՃՈՀԱՆՆԱ ԹԷԼՖԵԼՆ

Յ. Գ. Գ.

Տիգին Ճոհաննա Թէլֆէեան ծնաւ 1874 Դեկ. 23ին, ամուսնացաւ 1901 Յու. 2ին Յովհաննէս Էֆ. Թէլֆէեանի հետ և մեռաւ 1908 Սեպ. 27ին : Հօրը, Յովհաննէս Էֆ. Մինասեանի, տան մէջ Քրիստոնէական բարեւոյ կրթութիւն ստացաւ, և նախ Անգղիացւոց Պէպէթի դպրոցին մէջ և յետոյ Բերայի Անգղիական Բարձր. Վարժարանին մէջ ուսում առաւ : Ինչպէս իր բարեսրտութեամբ և

քաղցրաբարոյութեամբ ընտանեաց բոլոր անդամներուն սիրելի եղած էր, նմանապէս սիրելի եղած էր նաև այն անձանց՝ որոնց հետ առնչութիւն ունեցած էր իր բարեգործութիւններով : Ամուսնութեան և տղան ալ միեւնոյն բնաւորութեամբ ամէնուն համակրանքը գրաւած էր Թէլֆէեանց գերդաստանին մէջ : Իր չափը և հանգիստը մոռնալով, հեղութեամբ և քաղցրաբարոյութեամբ իր շուրջ գտնուողները երջանկացնել կ'աշխատէր : Մինչև իսկ երբ տրամութիւն ունենար, չէր ջանար զանոնք ուրիշներու վրայ բեռնադնելով ինքզինք թեթեւեղել, այլ ժպտուն դէմքով կ'աշխատէր ուրիշները ուրախացնել : Իր գաղափարները և կարողութիւնները իր ընտանեաց անդամներուն — ամուսնին և երկու զաւակներուն — հանգստեան և խաղաղութեան նուիրելով հանգերձ, իր մերձաւորները նաև եկեղեցին իր ուշադրութեան և սիրոյն առարկայ էր : Անոնց մէջ ծագած ամէն մէկ խնդիր զգուշութեամբ և հետաքրքրութեամբ մտիկ կ'ընէր, և անոնց նկատմամբ գաղափար կը կազմէր, զորոնք իր կարողութեան չափով վայելչապէս գործադրել կը ջանար : Բարեգործական նպատակներու համար նպաստներ կ'ընէր իր ամուսնին հետ կատարեալ համակամութեամբ, և ինք անձամբ հաճոյք կը զգար այդօրինակ գործերէ : Ի Քրիստոս հաւատոյ և սիրոյ մէջ աստիճանաբար յառաջդիմող ոյժ մըն էր : Եւ ինչ որ ներքին զգացման և զարգացման կարեւորութիւն կու տար քան արտաքին ցոյցերու : Եւ վերջին տարիներու վիշտերը և տառապանքները հոգեւոր աշխարհի հանգէպ անոր տեսողութեան աւելի յստակ և ի Քրիստոս հաւատքին աւելի զօրաւոր ըլլալուն պատճառ եղան : Թէև հոգեւոր կեանքի նկատմամբ անոր միտքը զբաղեցնող շատ հարցեր կային, բայց անոնք չեղան հաւատքը սարսող կամ սէրը պաղեցնող ոյժեր, այլ՝ զանիկա հոգեւոր կեանքի մէջ աւելի բարձր աստիճանի վերացնող միջոցներ : Վերջին տառապագին հիւանդութեան միջոցին, ի մասնաւորի վերջնադոյն աւանդներուն մէջ, իր կրած չարչարանքներուն համբերութեամբ տոկաց, Եւ նոյն իսկ իր շուրջ գտնուողներուն նեղութիւն չտալու համար իր կրած փափուկ զգացումներուն պատճառաւ այն անտանելի ցաւերուն ժպտուն դէմքով կը համբերէր : Զանկալ զարմանող Յոյն բժիշկը «Ասոր պէս համբերութեամբ տոկացող և ժպտող հիւանդ չտեսայ», ըսած է : Վերջին օրը ամբողջապէս երգերով և Յիսուսի վրայ խօսակցութեամբ անցաւ, և ինք ստուգիւ գիտնալով հանգերձ թէ պիտի մեռնէր, իր ուրախութիւնը փոխանակ հետզհետէ տկարաւ

(*) Մեր նախորդ յօդուածին սկիզբները սխալմամբ «Կարֆիլտէ» ըսուած է փոխանակ «Կրանթէ» ըսուելու :

նալու՝ աւելցաւ ընդհակառակն : Ի մի բան՝ հանգուցեալ տիկինը իր ամուսնին սիրելի և հաւատարիմ ընկեր, զաւակներուն խնամածու պաշտպան, ծնողացը հնազանդ զաւակ, և բարեկամներուն մարդասէր և հեզ բարեկամ, և իրեն պատկանեալներուն աւելի ազէկ և աւելի երջանիկ ըլլալուն աշխատող անձ մըն էր :

ՇԱՅԱԹԸ

Ս. Բ. Անցեալ չարթու հայրենասիրութեան կոչ մը ուղղուեցաւ մեր ընթերցողներուն : Թող ներուի մեզի դարձեալ ուշադրութիւն հրաւիրել հրատապ այդ հարցին վրայ : Ժամանակը սուղ է, ձմեռն արագ կը մօտենայ և քանի մը չաքաթէն նոյն իսկ անօգուտ պիտի դառնան զրամական և այլ նպաստներ անհամար այն եղկելիներուն համար, որոնք այժմէն հաց կ'աղաղակեն մահուան գրեթէ դռները հասած : Սիրելի և ազնիւ ընթերցողներ, մանաւանդ ով բարեկեցիկներ, զաւառը կու լայ : Հոնտորական ասացուած չէ այս, այլ իսկական նկարագրութիւն իրողութեան : Սասուն, Մուշ և Պիթլիս իրենց չրջականերով, Ակն, Տիւրիկ, Արաբիի և Հայաքնակ բազմաթիւ այլ կեդրոններ դառնապէս կը հեծեն քաղցի և ընդհանուր կարօտութեան ճիրաններուն մէջ պարաւանդուած : Կանուխ տրուած լուծման կեանքեր կրնայ փրկել : Օ՛ն, փութանք մեր նպաստները զրկել : Այս է ներկայիս հրամայական կոչը : Դեղեռումի և յապաղումի մէջ մի ըստէ մահ կը նշանակէ մեր թշուառ եղբայրներուն և քոյրերուն համար : Գեղեցիկ այն հանդէսներէն ետեւ, որոնց մէջ պանծացուցինք ազատութեան, հաւասարութեան ու եղբայրութեան տօնը այնքան յորդ գագոցումներով, փութանք արդ լուրջ աշխատութեան և զոհարարութեան ձեռնարկել և գործնականապէս ճշմարտել մեր յայտարարութիւններուն և խոստումներուն անկեղծութիւնը, թող չտալով որ մեր ծուլութիւնը և յապաղումները պատճառ ըլլան զոհերու թիւը ստուարացնելու և հետեւապէս մեր սիրտերը մորմոքելու և մեզ խղճի խայթերու մատնելու : Նպաստի ձեռնարկներ սկսած են արդարեւ թէ՛ այս երկրին մէջ, թէ՛ արտասահմանի մէջ : Բայց մինչև որ այս չըլլայ ընդհանրական ձեռնարկ մը, որու մէջ անխտիր բաժին ունենան հանուր Հացութեան ամէն խաւեր, յուսալի չէ որ կարօտութեան ըստ արժանւոյն համապատասխանող արգիւնաւորութեամբ մը պատկուի առանց պետական պատկառելի գումարի մը չնորման : Այո, ամէնուս առատ ու լիառատ նուիրատուութիւններէն ետեւ իսկ, մա-

նաւանդ անոնց հետ, պետական աջակցութիւն մը անհրաժեշտ է լայնածաւալ այս կարօտութեան զարման տանելու համար չօչափելի կերպով, ապա թէ ոչ՝ մօտաւոր ապագայի մը մէջ սովին աւելի զոհեր պիտի տանք ազգովին քան զոր տուինք բռնապետութեան անորակելի ճիւղներուն : Կացութեան այս ծանրութիւնը թող չշուարեցնէ մեզ, ընդհակառակն թող աւելի գօտէպէս մեզ ի գործ : Հաւաքաբար օգնենք, հաւաքաբար նպաստենք և տալով խանդավառութիւնք ու խանդավառներ զիրար, մնացեալը թողով Աստուծոյ օրհնութեան ու ողորմութեան :

Ա. Գ. Ժ. Բ. Անցեալ ուրբաթ Ազգ. երեսփ. Ժողովը իր երկրորդ նիստը ունեցաւ և նախ կատարեց Մայր Դիւանի և Կաթող. պատգամաւորի և ապա Կրօն. և Քրդ. Ժողովներու ընտրութիւնը, յաջորդ նստի մը թողով Պատրիարքական ընտրութիւնը : Կը ցաւինք որ թերթիս այս թուով պիտի չկրնանք հաղորդել ելլն այդ ընտրութեան, որ տեղի կ'ունենայ ուրբաթ, երբ թերթս մաւ մուլի տակ կ'ըլլայ կամ հաղիւ մամուլէն ելած : Կրնանք վստահաբար ըսել թէ Իզմիրեան Հայրիկ պիտի հրաւիրուի Պատրիարքական աթոռը կամ առանց քուէարկութեան իբրեւ արդէն իսկ ընտրեալ կամ քուէարկութեամբ : Ազգ. Վարչութեան այս վերակազմութիւնը ամէնէն բերկրաւթ դէպքը պիտի ըլլայ իրերու ցարդ տիրող գրեթէ անկերպարան վիճակին մէջ : Երանի թէ հնար ըլլար աւելի փութացնել այս վերակազմութիւնը : Բայց այժմէն կարելի է չնորհաւորել ազգային պաշտօնական գործունէութեան բարեգուշակ չըջնի մը բացումը : Թէև Ազգ. երեսփոխաններու կողմէ հրատարակուած ծրագիրներ չտեսանք և չենք գիտեր թէ հաւաքաբար կամ անհատապէս ի՞նչ ուղղութեան պիտի հետեւին, Վարչութեան Սրբազան Նախագահին վրայ մեծ վստահութիւն ունինք թէ իր կորովաբիւր աչքերով զննած է արդէն ազգին վիճակը ամէն կողմերով և գիտէ թէ ի՞նչ կէտի վրայ պիտի կեդրոնացնէ իր աշխատութիւնները : Զակատագրական զուգադիպութեամբ մը Ն. Սմեւնապատութեան պիտի վիճակի ազգային զրկանքներու և կորուստներու հատուցումը խնդրել իբրեւ արդար իրաւունք Կայս. կառավարութենէն, որ նախորդ բռնապետական զրուութեան տակ չէր ձանձկացած այդպիսի խնդրանքի մը օրինաւորութիւնը և իր իշխանութիւնը չարաչար գործածած էր աստուկացնելու համար այն զրկանքները և ոչնչացնելու համար անոնց ենթարկուողները և օրէնքի չըջանակի մէջ անոնց համար բողոքող հոգեւոր պետք :

Օսմ. Սահմանադր. Օսմ. Խորհրդարանի Հայ անդամները Հայ Մարմինը ընտրելու համար գումարումները ընդ խորհրդակցական ժողովը, որ քանի մը օր առաջ յաջողեցաւ իր ծրագրին ուսումնասիրութիւնը աւարտել ու հրատարակել, չարաթ իր վերջնական անունն ստացաւ, որ է «Օսմ. Սահմանադրական Հայ Մարմին» Այսօր ալ պիտի զբաղի Օսմ. Խորհրդարանի ընտրելիներնշտնակելու գործով: Ուստի նոյն Խորհրդարանին անդամակցելու օրինական հանգամանք կրող ամէն Հայերու, առանց կրօնի խտրութեան, որոնք յանձնառու են իր ծրագրին ընդունիլ և այն ուղղութեամբ աշխատիլ Խորհրդարանին մէջ, հրաւեր ուղղած է մինչև այս առաւօտ իր զիւանին հաղորդել իրենց թեկնածութիւնը: Ահաւասիկ քայլ մը, որ կը վախճանք թէ բաւական ուշ մնաց: Մաղթելի է որ մնացեալ աշխատութիւնները, որոնք ոչ քիչ են, ոչ ալ նուազ դժուակ, աւելի փութով յառաջ տարուին և քաղաքիս Հայութիւնը իր դիրքին ու պատուին արժանաւայել տաղանդով օժտուած հերկայացուցիչներ ունենայ Օսմ. Խորհրդարանին մէջ: Մաղթելի է նաև որ ընտրողական իրաւունք ունեցող ամէն Հայ քաղաքացի ունէ պատճառով չթերանայ իր իրաւունքն ի գործ դնել, լիովին զգալով թէ այդ թերացումով մեծ չարք կը հասցնէ հայրենիքին: Սահմանադրութիւնը գնահատող և հին դրութեան վերադարձէն սոսկացող ամէն անհատ քաջ ըմբռնելու է թէ ընտրական պայքարն է որ մեր երկրին ճակատագիրը պիտի վճռէ: Ուստի հայրենասիրական տեսակէտով քրէական ոճիր պիտի ըլլայ մեր քուէները բոլորովին զաւալ անհոգութեամբ և անտարբերութեամբ կամ ունէ ընտրելի տալ անխորհրդութեամբ ու թեթեւութեամբ:

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՆՈՒՔ որ ստացուածքը իրենց աստուածը կ'ընեն և իրենց կրած ոսկին տակ կը կրին, աւելի գէշ են քան անոնք որ յոգնած կը ճամբորդեն անապատի տօթակէզ աւաղներուն վրայ: Վասն զի ճամբորդները իրենց բեռերը կրող ուղտեր ունին, մինչ անոնք որ հարստութեանց կ'ապաւինին, իրենք իրենց բեռնաբարձ դրաստներն են: Վար կը ծովն և կ'ընեն, «Աւելի՛ բեռ», և յաճախ աւելի բեռ կը դիզուի անոնց վրայ: Վասն զի եթէ մարդ մը կ'աչէ իր բաժինը ունենալ երկրի վրայ, երբեմն անիկա կը տրուի անոր, և այսպէս մարդը կ'ընկճի իր բեռնան հերքը, իր կոնակը ոսկիով, սրտին մէջ դժոխքով և դէպ ի կորուստ կ'ընայ: Պէշք

ԵՐԲ մէկը կ'ըսէ ինծի, «Երբ տեսայ այդ մօր լացը, և անոր տան այրիլ, և երբ ըոցերուն մէջ վազեցի և կեանքս վտանգի մէջ դնելով ազատեցի անոր զաւակը և իրեն յանձնեցի, ինծի ըսուելով է թէ ատիկա բարի գործ մը չէր, և մեղք էր Աստուծոյ առջև» Ես չեմ ըսեր, բարեկամ, ես չեմ ըսեր: Բարի գործ էր ատիկա: Ատիկա կը ցուցնէր բան մը զոր Աստուած տնկած է քու բնութեանդ մէջ. և կը ցուցնէ քու Արդարութեան Արեգակին չգալու յանցանքդ, որպէս զի քու ներսիդիդ զրտնուած բոլոր այսպիսի բաները տաքնան և կարենան շարունակ ապրիլ: Մարդ մը, որ կարող է այսպիսի ազնիւ գործեր կատարել, պէտք է որ ամէնայ չըլլալուն համար ինչ որ Աստուծոյ սէրը կ'ուզէ ընել զինք, եւ եթէ չսիրեր զԱստուած, և անոր պատկերին փոխուիլ, ուրիշ դատապարտութեան պէտք չունի: Պէշք

ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆ մը կայ սա մտածութեան մէջ թէ մասնաւոր գործ ունի իւրաքանչիւր մարդ: Ինչպէս նկարագրի, տրամադրութեան, պատմութեան և ճակատագրի՝ նմանապէս գործի մէջ կայ մասնաւորութիւն, և երբ եկեղեցին ելլէ Նոր Երուսաղէմի մէջ, պէտք չէ նստիլ հոն լուսանկարչական պատկերի պէս, ոչ ալ մէկը պիտի կարենայ ըսել անոր անդամներուն համար, «Ես լսած եմ անոնց պատմութիւնը» Եկեղեցւոյ պատմութիւնը անհատներու պատմութեանց կը կազմուի: Եւ իւրաքանչիւր անհատ իրեն յատուկ շահեկանութիւնը պիտի ունենայ: Քա պատմութիւնդ ոչ նուազ շահեկան պիտի ըլլայ երբ իմ պատմութիւն, ոչ ալ իմս՝ երբ դուն քուկդ պատմես: Քու գլուխդ և սիրտդ պիտի չըլլայ իմինիս պէս, ոչ ալ իմինս քուկինիդ պէս: Մենք ընդհանրական եկեղեցիի մը լոկ կոտորակները պիտի չըլլանք, այլ պիտի ըլլանք լիովին, ամբողջապէս և ակնյայտնի անձինք եկեղեցիին մէջ, որու ամբողջ, կատարեալ և օրինակելի անհատները կ'ըլլանք: Պէշք

ՄԵՆՔ կը ցաւինք որ Քրիստոսի բոլոր խօսքերը գրուած չեն, թէ և աշխարհ բաւական պիտի չըլլար պարունակել զանոնք իբրեւ գիրքեր, ինչպէս Յովնանէս կ'ենթադրէ: Մենք արդէն ունինք աւելի քան զոր պէտք է մեղի, Հարկը աւելի չի պահանջեր, թէ և հետաքրքրութիւնը կը պահանջէ: Երբ կը յիշեմ թէ ինչպէս սերտիւ հետևողներ ունեցաւ այն կոշտ, խրթնաբան և գանդատներու պատճառ եղող ծերունի Ճոնսըն, և անոր չըթուեցէն ելած իւրաքանչիւր բառ արձանագրուեցաւ, երբ կը մտածեմ թէ ինչպէս նրբացած անձնասիրութեան, Կեօթէի, խօսքերը գրուեցան, ու

րիչ բանն չեմ կրնար ըսել սրտիս մէջ բայց թէ՛ Ինչո՞ւ Քրիստոս Յիսուս մարդուն խօսածները չարձանագրուեցան: Պէշք

ԵՐԲ մարդ պարտականութեան կամ դժուարութեան հետ դէմ առ դէմ դռնուի՝ անկէ անմիջապէս պէտք է դառնայ առ Քրիստոս իրմէ ստանալու համար ինչ որ պէտք է զինքը ընելու — յաղթող: Վեր. Ծ. Կ. Մէյքը

ՏԻՐՈՒԹԻՒՆՆԸ քեզի և Աստուծոյ միայն վերապահէ: Միշտ հոգ տար ուրիշներու առջև զուարթ ըլլալ, որովհետև Աստուծոյ ծառայի մը չվայելի տիրութիւն և վրդովեալ դէմք մը ի յայտ բերել:

ՄԱՀՈՒԱՆ չուքի ձորին մէջ Քրիստոսի հետ արդարեւ աւելի ապահով կ'ըլլաս քան լերան դագաթը Սասանային հետ:

ՄԱՐԴ որքան աւելի մոռնայ ինքզինքը, փափաքելով ոչինչ ըլլալ, որպէս զի Աստուած ըլլայ իր ամէն ինչը և Ան միայն փառաւորութիւն տոյժան աւելի երջանիկ կ'ըլլայ: Վեր. Էմարս — Մէք

ՄԵՌՆԻԼ կը նշանակէ աշխարհի մթութիւնէն և բանտարկութիւնէն դուրս ելլելով ծնիլ երկնային կեանքին փառաւոր լոյսին և ազատութեան մէջ: Վեր. Ծ. Պ. Մէյք

ԱՂՈԹԻ մէջ քու զօրութեանդ չափը միշտ պիտի ըլլայ հաւատքի այն չափը որով ինքզինքդ Քրիստոսի անձին հետ կը միացնես:

Կ'ԱԿՆԿԱԼԵՄ որ Ան ինձ կամք տայ, ինչպէս զօրութիւն, մեղքէ հրաժարելու, և ատիկա ոչ թէ մէկ անգամէն, այլ վայրկեան առ վայրկեան ամբողջ կեանքիս մէջ: Վեր. Հ. Կ. Կեյ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ բոլոր զաւակները, երբ անգամ մը վստահ ըլլան թէ ունէ բան զոր Աստուծոյ առջև կը բերեն աղօթքով՝ իր կամքին համաձայն է, պէտք է շարունակեն իրենց հաւատալից, ակնկալու և յարատև աղօթքը մինչև որ օրհնութիւնը շնորհուի: Ծորճ Մէյք

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՊԱՏԱՍԻԱՆԵԼ ՃԵՄԱՐԻՏ ԽԱԶԻՆ

ՊԱՏԱՐԱՆԻ մը մէջ կարգ մը ջութակներ դրուած էին սեղանի մը վրայ: Պէտք էր որոշել թէ որո՞ւնն էր անոնցմէ մէկը: Այդ ջութակը երեւոյթով միւսներէն տարբերութիւն չունէր. բայց վկաններէն մէկը ըսաւ թէ ինք զանիկա կը ճանչնայ հազար հատի մէջ: «Ես կը ճանչնամ զայն, մինչև իսկ եթէ կոյր ըլլամ», ըսաւ: «Ի՞նչպէս», հարցուց

դատաւորը զարմացած: «Անոր ձայնէն», պատասխանեց ծերուկը: «Անիկա ինձի կը խօսի այնպէս ինչպէս ուրիշ ջութակ չկրնար խօսիլ: Ահա կը խօսի ինձի»: Ծռեցաւ ունկնդրելու համար, մինչև այնչափ՝ որ ականջը գրեթէ կը գալէր նուագարանին. ձեռք առաւ ուրիշ մը, որ անոր քով կը կենար, և իր աջ ձեռքով կնտնոցը (կայ) սահեցուց լարերուն վրայ: Յաճ, խորունկ, տրոփող, բարախող եղանակ մը խզեց դատարանին սրահին լուսթիւնը: Երբ զադարեցաւ, ծերունի նուագածուն ձեռքը վերցուցած և կնտնոցին ծայրը սեղանին ուղղած, ուր տակաւին կը կենային միւս նուագարանները, սպասեց անձկութեամբ: Սրահին միւս կողմը տկար, բայց յստակօրէն լսելի, եկաւ անոյց, ցած, բարախուն ձայնը, սակայն շատ աւելի ձոխ, քաղցր և զուտ, իբր թէ երկնային վարպետ նուագածու մը կը հպէր լարելուն: «Ատիկա», ըսաւ ծերուկը, «ջութակին ձայնն է: Անիկա ունի հոգի, ունի խօսք: Բայց սուտ խաղ մը, բիրտ ձայներ կամ լոկ աններդաշնակութիւնը չեն բանար անոր չրթունքը: Այսպէս, երբ և զարնեմ ճշմարիտ խաղ մը, եթէ հին ջութակը սրահին մէջ ըլլայ կամ մօտիկը, միշտ կը պատասխանէ»:

Նմանապէս մեր սիրտերուն մէջ կը գտնուին հազուադէպ թագուն յատկութիւններ որոնք չեն գտնուիր մակերեսին վրայ: Անոնցմէ կու գան ունկնդրող ականջին խօսքեր նման եթերային երաժշտութեան: Անոնց փափկապէս ներդաշնակեալ հոգիներն են որ կը պատասխանեն Աստուածային կոչին:

ՈՒՆԻՖՈՐՄ ԿՐԷՆՏԵԼ

ԿԱՅՐՈՒԹԻՒՆ Կառուցանողները, կ'ըսէ Աստուծոյ ժամանակաւ զինուորներ էին. սակայն այս օրերս կը թուի թէ առևտրականներ և դրամատէրեր են: Կայ կայսրութիւն կանգնող մը որ, թէև կը կուռի և առևտրական ձեռնարկներ կը վարէ, ո՛չ զինուոր է ո՛չ առևտրական: Մարդիկ զանիկա միաբնակ կ'անուանեն: Անիկա կը բուժէ մարդոց հիւանդութիւնները, կ'օգնէ մարդոց որ լուծեն իրենց դժուարութիւնները, մարդոց կու տայ ապրուստ ձեռք բերելու պատահութիւնները, կը հաստատէ ճարտարուեստներ: Անոր թեմը, անոր չրջանակը, անոր պետութիւնը — անուանեցեք զայն ինչ որ կ'ուզէք — Լապրատորի կամ Նիւ Ֆրանկլինստի ծովեզերքն է: Անցեալ ձմեռ հոն հաստատեց եղջերուներու երամակ մը, որ պիտի տան միւս, կաթ, մորթ և պիտի ըլլան փոխադրութեան միջոց: Տր. Կրէնֆել նոյնքան ճշմարիտ հիմնող է տէրութեան, որքան Աղեքսանդր կամ որքան Սէ-

սիլ Բոսս : Ան կը հիմնէ պետութիւնը, սակայն ոչ թէ յաղթութեան կամ ստակ շահելու վրայ, այլ արդարութեան, ողորմութեան և մեծարանքի վաղեմի յատկութիւններուն վրայ : Իր գործին մէջ նպատակը՝ ինքնիշխան Սմերիկեան կրէնֆէլ Ընկերակցութեան, և Նիւ Եորքի սահմանազխէն, որ կը բաղկանայ այնպիսի մարդերէ, որոնք այս կերպով կայսրութիւններ կանգնելու կողմնակից են :

ԱՆԱՊԱՀՈՎ ՍՏԱՅՈՒԱԾԻ ՄԸ

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ կեանքի մէջ իմաստութիւն չհամարուիր երբ մարդ իր ամբողջ զբաղմունքը մէկ ապրանքի կամ գործի կը յատկացնէ : Սակայն այսպէս կ'ընէ ամէն մարդ որ « Իրեն համար գանձ կը գիզէ և Աստուծոյ չհարստանալու » Երկու առեւտրականներ իրարու պատահեցան Մէկը ըսաւ միւսին, « Լսեցի՞ք լուրը » : « Ոչ, ի՞նչ լուր » : « Մեր զբաղմունք մեռեր է » : « Ո՛հ, իրաւ : Ո՛րչափ բան թողուց » : « Ամէն բան » :

Այս պատմութիւնը մարդկութեան չափ հին է : Մեզմէ ոչ մէկը ուէ բան բերած է աշխարհ, և ստուգիւ մեզմէ ոչ մէկը կրնայ բան մը իրեն հետ տանիլ : Մենք ամէնա ալ կը թողունք բոլոր մեր երկրային ստացուածքները : Ոչ թէ իւրաքանչիւր հարուստ Աստուծոյ հարստացած է, եթէ ոչ մեր Փրկիչը երբեք պիտի չխօսէր անմիտ հարուստին առակը : Գիտենք թէ ան ի՞նչ ըսաւ իր հոգիին (անձին), բայց կ'արժէ գիտնալ նաեւ թէ հոգին ի՞նչ ըսաւ այդ մարդուն :

ՅՈՂՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ԷՆՎԷՐ ՊԵՏԻ ԽՕՍՔԵՐԸ

« Ամբողջ Օսմանցիները ի մի հաւաքուած հոս(*) տեսնելու մեծ ուրախութիւն է : Թէ ներկայ Ազատութիւնը ի՞նչ դժուար միջոցներով ձեռք բերուեցաւ, ձեր ամէնուն ծանօթ է : Յետ այսու զանազանք կրօնքի խտրութիւնը իւրաքանչիւրի յատուկ մզկիթով, եկեղեցիով եւ աղօթատեղիներով միայն : Մենք Օսմանցիներս ուխտենք յարատեւ եւ անխախտ պահել այս Սահմանադրութիւնը, ջանալով նաեւ չզանալ այն ամէն ջանքերը յանուն Օսմանեան երկրին, ինչ որ պարտքն է հարազատ հայրենակիցներու : Գալով ազգութեան, ազգերնիս միայն Օսմանցի պէտք է ըլլայ, նոյնպէս նաեւ մեր պաշտօնաւորները :

(*) Իզմիրի Հայ Աւետ. Ժողովարանին մէջ :

կան լեզուն : Ասով միայն կարելի է պահել մեր ազատ հայրենիքը : Կեցցե՛ք Հայրենիք, կեցցե՛ն զօրքեր, կեցցե՛ք Եղբայրութիւն, կեցցե՛ք Հաւասարութիւն : »

ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ ԵՒ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Որքան ազգի մը ամբողջութիւնը կամ մեծամասնութիւնը քաղաքականապէս հասունցած ըլլայ, այնքան ալ ան ազգը իր իրաւունքները պաշտպանելու աւելի փորձառու և առակ կ'ըլլայ և քաղաքական խառնաշփոթութիւններու միջոցին իսկ ամէն առիթէ կ'օգտուի իր բազմապիսի շահերը պաշտպանելու և ապահովելու համար և ոչ թէ արբեցածի մը նման գլուխը կը կորսնցնէ և ըրածը թողածը չգիտնար : Ամէն մէկ Հայի համար նուիրական պարտք մը պէտք է ըլլայ այժմ իբր ազատ Օսմանեան քաղաքացի հիմնապէս ուսումնասիրել արդի պետութեանց կազմն ու աղաքան ձեւերը և տեսնել թէ ո՞րպիսի պետական յօրինուածք իր և իր հայրենակիցներուն համար ամէնէն նպատակայարմարն ու երջանկաբերը կրնայ ըլլալ, և այս գիտակցութեամբ պէտք է մասնակցի ընտրական գործողութեանց և օրինական միջոցներով նպատակ լաւագոյն համարուած պետական կազմի մը յաջողութեան :

Մեր նպատակն է Աւետիքի ընթերցողներուն ծանօթացնել այժմեան և հին պետութեանց կազմակերպութիւնները և անոնց ցուցնել թէ ո՞րպիսի պետական կազմակերպութիւն մեզի, Հայերուս, համար ամէնէն բազմալին կրնայ ըլլալ : Այս նպատակով շարք մը յօդուածներ պիտի հրատարակենք, որոնց մէջ պիտի բացատրենք այժմ յաճախ գործածուող բայց շատ քիչերու կողմէ ուղիղ հասկըցուած կարգ մը բառեր (կեդրոնացում, ապակեդրոնացում, ինքնավարութիւն և այլն), որոնք այսուհետեւ խիստ յաճախ պիտի յիշուին լրագրութեան և արդի գրականութեան մէջ :

ՏճՏ. Մարդկութեան ծագումնի և անոր նախնական զարգացումի մասին մենք ստոյգ և որոշ գաղափար մը չենք կրնար կազմել, քանի որ հնագոյն մարդիկ իրենց միտքերը գրաւոր կերպով մեզ հաղորդելու միջոցներէն զրկուած էին. ենթադրութիւններով միայն կրնանք խօսիլ մարդկութեան հնագոյն շրջանի զարգացման մասին : Մեր ձեռքը հասած գրաւոր յիշատակարանները որոշ գաղափար մը կու տան մեզ Բաբելոնցիներու, Եգիպտացիներու, Յոյներու և Հռոմէացիներու քաղաքային զարգացման, այսինքն այնպիսի շրջանի մը մասին երբ ազգի և պետութեան գաղափարը դեռ գոյու-

Թիւն չունի: Միւս կողմէն չատ մը վայրենի ցեղերու այժմեան վիճակն ու կազմակերպութիւնը մարդկութեան նախնական զարգացման պատկեր մը կրնանք սեպել: Բնական էր որ նախ նոյն քառալորն անդամները և ապա անոր մերձաւոր և հեռաւոր ազգակիցները, քառալորն անդամները, զիրար պաշտպանէին արտաքին թշնամիներու դէմ: Տոհմին (gens) սեփականութեան մեծագոյն մասը համայնական է, հողը, հօտը, բնակավայրերը, արօտատեղին, ևն.: Անհատական սեփականութեան գաղափարը նոր սկսած է ծագիլ, զգեստ, զէնք, ևն.: Տոհմը կը կառավարէ Նահապետը, որուն հեղինակաւոր հրամաններուն ենթակայ և փորձառութեան վստահ էին տոհմակիցք: Տոհմին ամբողջութիւնը անբաժանելի մարմին մը կը համարուի և անհատները, անոր մասերը այս պատճառով տոհմակցի մը դէմ եղած նախատինքը կամ թշնամանքը ամբողջ տոհմին եղած կը սեպուի: Այս տոհմական կազմակերպութիւնն, ուր անհատն ամէն բոլոր պատրաստ էր տոհմի համար իր անձը զոհելու, դեռ կը նշմարուի Ամերիկեան կարմրամորթ ցեղերու, Աւստրալիական Պուշմէններու և Տակոտաններու ու Պատակաւներու մէջ: Երբ տոհմի մը անդամները կը բազմանան, իրենց բնակավայրերը և արօտատեղիները այլևս բաւարար չըլլալով անոնց մէկ մասը կը գատուի և նոր գաղթականութիւն մը կը հիմնէ: Այսպիսով քառալորն իր գաղթականութիւններով կը կազմէ ցեղ մը (tribu): Արտաքին թշնամիներու դէմ քանի մը ցեղերու միացումը՝ բարբարոս մարդկութեան ստեղծած պետական ձևերէն կատարելագործն է: Այսպիսի ցեղային կազմակերպութեան մէջ թէև դեռ հողերը ընդհանուր են, սակայն անհատական զբաղումներ, արհեստներ և արտադրութիւն ծայր տուած են արդէն: Շատ մը ցեղեր և տոհմեր իրենց հնարամտութեամբ և ջանասիրութեամբ շուտով կը հարստանան և հանգստաւէտ կեանքի պայմաններ կ'ստեղծեն իրենց համար, գրգռելով ուրիշ ցեղերու ախորժակը, որոնք բռնութեամբ կ'ուզեն անոնց հարստութեան տէր դառնալ: Աշխատասէր և յառաջդիմասէր ցեղեր և տոհմեր ինքնապաշտպանութեան համար կը միանան և ամուր վայրեր կը կեդրոնանան: Այսպէսով առաջ եկան քաղաքները (polis), որոնց հնագոյն բնակիչները հետզհետէ հողերուն տէր դարձան և նորեկները իրենց ծառայութեան առին, անհատական հարստութեան և սեփականութեան գաղափարը զարգացաւ և ծնունդ տուաւ հարուստներու և աղքատներու, տիրողներու և տիրուածներու դասակարգերուն: Տիրողները իրենց իրաւունքներն ու

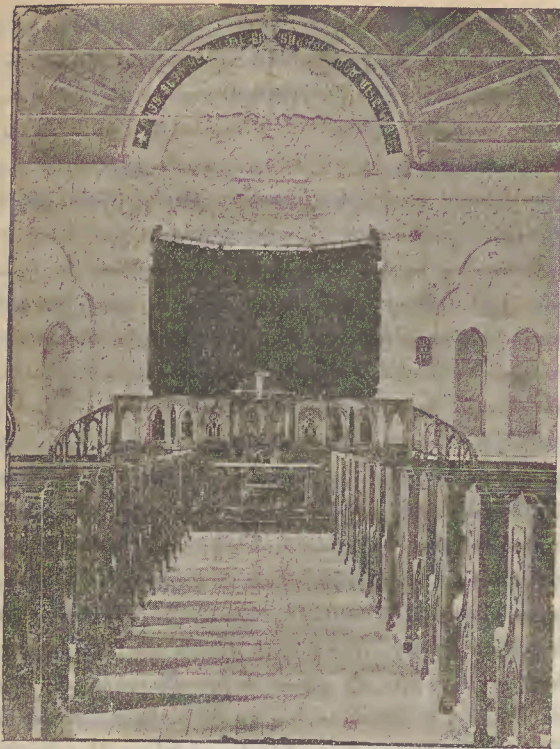
իշխանութիւնը կ'ամրապնդեն կրօնական աւանդութիւններով, ծէսերով և հանրային օրէնքներով և սովորութիւններով: Երկաթի գրչութեան գիւտով կ'սկսի մարդկային քաղաքակրթութեան նոր և փայլուն շրջան մը, որուն մասին մեզ հասած զրաւոր յիշատակարաններ մինչև Քրիստոսէ 5,000 տարի առաջ լոյս կը սփռեն: Մարդկային քաղաքակրթութեան այս աստիճանին վրայ կը գտնուին Բաբելոնացիներու, Եգիպտացիներու, Արամեացիներու, Քանանացիներու և Յոյներու և Հռոմէացիներու հնագոյն քաղաքային պետութիւնները: Այսպիսի քաղաքներու մէջ յառաջացաւ չունեւորներու, զրկուածներու դասակարգ մը, որ իր ամբողջ կարողութիւնները, իր անձը, ստիպուեցաւ հարուստներու և տիրողներու տրամադրութեան տակ դնել իր ապրուստը հայթայթելու համար. ահա այսպէս յառաջացան Փառքիներու և Բեկէյներու, ազնուականներու և ստրուկներու, դասակարգերը: Ասկէ ետքը սկսաւ հսկայական պայքար մը մենաշնորհալներու և զրկուածներու միջև: Արտաքին թշնամիներու դէմ քաղաքացիներուն շահերը պաշտպանելու համար ստեղծուեցաւ զինուորականութիւնը, որ տիրողներուն նեցուկն ու յենարանը եղաւ, իսկ ներքին թշնամիներու դէմ կազմեցին տիրողներն ու հարուստները քառալորն իրենց շահերը պաշտպանելու և հանրային խաղաղութիւնը պահպանելու համար զիմեցին օրէնքներու, բանակի, ոստիկանութեան և նոյն իսկ կրօնքի օգնութեան: Այսպէս ծագեցաւ և ծաղկեցաւ գաղափարը պետութեան, ուր հրատարակուած օրէնքները և կրօնական կանոնները աւելի ամրապնդեցին տիրողներու իրաւունքները, որոնք «Աստուածային» դարձան և նուիրագործուեցան:

Շարունակելի

Բ. ՀԱՄԱՅՆՈՒԹԵԱՆ

ՆԱԽԱԿԱՏԻՔԻ ՄԸ ՏԱՐԵԳԱՐՁԸ

Ըստ ծանուցման, Հոկ. 18ին ժամը 10ին (Ը. Ե.), Բերայի Աւետ. Հայոց Տաճարը դարձեալ լեցուած էր երկսեռ խումբ բազմութեամբ մը, որ պատկառօք երկիւղածութեամբ մը կ'սպասէր անգամ մը ևս վայելիլ տարի մը առաջ կատարուած վսեմ պաշտամունքին կրկնութիւնը և մանաւանդ նորեկ քառալորն հիանալի նուագը: Ամպիոնին վրա բազմած էին Աստուծոյ տան զոյգ լծակից մշակ-



ները, երէց Վեր. Արսէն Շմառնեան և քարոզիչ Փրոֆ. Յ. Ճէճիզեան : Ժողովուրդի բացարձակ լուծիւնը ու պրկուած ունկնդրութիւնը կը թուէր ըլլալ աղերսանք մը, տենչ մը, սպասուած ձայնին փութացումին : Ահա վերնատունէն սոխակի մը գեղգեղանք լսուեցաւ, որ յետոյ փոխուեցաւ առուակի մը զլզլուն կարկաչին անտառին թաւ հնչիւններով վեհացած : Ապա ամպեր գոռացին և սրտերէն կայծակի և ելեկտրականութեան հոսանքներ անցան : Տաճարի որմերը և կամարը նեղ կու գային ձայնի ալիքներուն : Արձագանգները թնդացուցին հոյակապ շէնքը և ունկնդիրները յափշտակուեցան : Երգիոնը իր նպատակին հասած էր : Բնութեան ամենափափուկ և ահաւորագոյն ձայներու երաժշտութիւնը մարդոց հոգիները վերացուցած էր Յաւիտենականին աթոռին պատուանդանին ոտքը : Հոն երէցը սրտի խորերէն մրմունջով մը աղօթքի երախայրին մատոյց ամենակալ Թագաւորին : Յետոյ երգիչ խումբը երգիոնի որոտումներուն ձայնակցելով երգեց Տէրունական Աղօթքը այնքան հմայքոտ որ իսկապէս մոռցանք մեր անձն ու տեղը : Ապա երէցը ու ժողովուրդը փոփոխակի կարգացին սաղմոս մը : Երգիոնը դարձեալ հնչեց մեղանոյշ և երգիչ խումբը երգեց յատկապէս պատրաստուած երգ մը որուն յորդորակները կը գեղգեղէր Օր. Պէրպէրեան ատանձինն իր անդուգական ձայնով ու յանկուցիչ չեչտերով : Յետ Սր. Գրոց ընթերցման և աղօթքին միաձայնութեամբ երգուեցաւ «Յաւիտենական էակ»ը :

Այլ կարգը եկաւ պատկանելի բեմասացին, Փրոֆ. Ճէճիզեանի, որ բնաբան ունենալով ՃՄ. Սաղմոսի վերջին չորս համարները, պարզեց Դաւիթի զգացումներուն թոխչքը և զԱստուած պաշտելու համար անոր բուն փափաքը, որով կը հրաւիրէ՝ զԱստուած օրհնել երաժշտական ամէն գործիքներով և որոնցմով գոհ չըլլալով կ'ըսէ «Ամէն շունչ ունեցող թող Տէրը օրհնէ : Ալէլուիա :» Այսպէս բացատրեց թէ ի՞նչպէս երաժշտութիւնը գեղարուեստներու ամէնէն հրաշալին է և ծայրագոյն միջոցը մարդկային զգացումները արտայայտելու համար, և թէ ի՞նչպէս Բրիստոնեայ աշխարհը բոլոր երաժշտական գործիքներուն կատարելագոյնը, Երգիոնը, հնարելով անոր ձայնը միացուց Աստուածային փառաբանութիւններու հետ : Ապա փառք տուաւ Աստուծոյ մայրաքաղաքիս մէջ սակաւագիւտ այն շքեղ երգիոնին համար, որուն բացման հանդէսը կը կատարուէր Տաճարին նաւակատեայ տարեդարձին առիթով : Գարոգէն և աղօթքէն ետեւ պնակներ շրջագայուեցան, մինչ երգիոնը Օր. Արմինէ Մատթէոսեանի մատներուն ներքեւ կը զիւթէր ժողովուրդը : Երբ պնակներ բեմին առջևը տարուեցան, երէցը օրհնեց նուիրատուները, ապա բնաբան ատնելով Սաղ. ԻԲ. 4 խօսեցաւ նաւակատեայ տարեդարձին քարոզը : Կուռ փոստերով հաստատեց թէ ամէն ձեռնարկ իր հիմը և նախապատրաստութիւնը ունի և արդի սերունդը միշտ պարտական է նախորդին : Այսպէս յաջորդութեան գեղեցիկ շղթայ մը կազմելով դերուատեց Հայ Աւետ. առաջին սերունդը որ կառուցուած գեղեցիկ տաճարին նախածեռնարկը եղաւ, ու փառաբանեց Հայ Եկեղեցւոյ Սր. հայրապետները, Լուսաւորիչներ, Սահակ Մեծաբաններ և Ներսէսներ, որոնք իրենց արիւնով ու քրտինքով հաստատեցին Հայ Սր. Եկեղեցին, որուն հաւատարմին ճշմարտութեան վրայ կանգնած է Հայ Աւետ. Եկեղեցին : Այսպէս, յարգանաց ու շնորհապարտութեան ջերմ զգացումներ յայտնելով Բրիստոնէութեան լոյսը մեզի ժողովուրդին պարգևող Եկեղեցւոյ Սր. Հայրերուն օրհնեալ յիշատակին համար, վերջացուց իր գեղահիւս խօսքերը : Աղօթքէն ետեւ երգիչ խումբը թովիչ եղանակով մը երգեց «Եկեղեցիդ Ընդհանրական» երգը, որուն մէջ դարձեալ մոգական հպումի մը ազդեցութիւն կը գործէին Օր. Պէրպէրեանի թրթռուն չեչտերը : Պաշտամունքը վերջացաւ առաքելական օրհնութեամբ և ներկայք չափամաս մեկնեցան սրբավայրէն հողւոր ցնծութեան խորատիպ ազդեցութեան մը ներքեւ :

Յետ միջառուր Հաղորդութեան Սր. Խորհուրդը կատարուեցաւ, որու ներկայ էին միսիոնարներէն Սր. Փիթ և Տր. Պոէն : Սա մասնակցեցաւ պաշտամունքին և Թուրքերէն լեզուաւ պարագային յարմար խիստ ազդեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ բացատրելով թէ մանաւանդ Բրիստոնի Հաղորդութեան Սեղանին առջևը Անոր աներևոյթ ներկայութիւնը որքան կրնայ ճշգրտեց մեր սիրտերը :

երբ նա խօսի մեզի և բացատրէ Գրոց ճշմարտութիւնը (Ղու. ԻԴ. 32):

Ամէն Սբ. Օր այսպիսի օրհնութիւններով կու գայ Քրիստոսէին: Ո՛հ թէ գիտնայինք վայելել և փառաւորել Շնորհատուն:

Հանրապետական մը

ԱՍՏՈՒԾԱՇՈՒՆՉԻ

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՅԱՅՏՆՈՒԻԼԸ ԻՍՐԱՅԷԼԻ

Եւ ոչ թէ Իսրայէլի ֆաղափորները Աստուծոյ Նկարմամբ Փրօք. Պէնճըֆին Ուրֆէլը

Աստուծոյ Բնութիւնը և անշահարմարութիւնը հիմ էր Յայտնութեան: Աստուծոյ նկատմամբ Իսրայէլի յայտնուած խորհուրդին բուն կեդրոնն է Աստուածային միութեան մեծ իրողութիւնը: «Լսէ, ով Իսրայէլ, մեր Տէր Աստուածը մէկ Տէր մըն է»: Այս էր հիմնական դաւանանքը, և այս յուզիչ ազդարարութեան մէջ ամփոփուեցաւ վերջապէս Իսրայէլի ամբողջ կրօնքը: Եւ պէտք չէ զարմանալ որ Աստուծոյ միութեան նկատմամբ Իսրայէլի սրտին մէջ յառաջ եկած խանդավառ համոզման միջոցաւ Իսրայէլացիին պաշտպանուեցաւ գոնէ ծայրագոյն ստորնութիւններէն չըջակայ հեթանոսներուն, որոնց աստուածները շատ էին, տէրերը շատ և անօրէնութեան մէջ ուրիշներու հետ կը մրցէին: Բայց մոռնալու չենք թէ Իսրայէլի Միաստուածեանութիւնը թանձրացեալ էր և ոչ թէ վերացական: Ուրեմն բուն չեղած դրուեցաւ բարձր և խստապահանջ Աստուածեանութեան վրայ որ կազմեց անոր հիմնաքարը: Իսրայէլի Աստուածը Անձ մ'էր ամէն բանէ աւելի և ամէն բանէ վեր: Ահա հոս է Աստուծոյ Իսրայէլի ըրած յայտնութեան կեդրոնին կեդրոնը, և Հին Կտակարանին էջերուն մէջ Իսրայէլի կեանքէն մեզի անդրադարձած ժամանակամիջոց մը չկայ, ուր Աստուծոյ անձնաւորութիւնը անոր սրտին մէջ հաստատ համոզում մը եղած չըլլայ: Ուստի Իսրայէլի ժողովրդեան մէջ վտանգ չկար զԱստուած իբր էութեան տարտամ խաբիսիս և բոլոր գոյութեանց հիմ նկատելու, կամ իբր անորոշ և թերեւս անբացատրելի սկզբունք աշխարհիս բարոյական կարգին և կանոնին: Անոնց դիմացը կը կենար Անկիս իբրեւ ուրիշ անձնաւորութիւն մը, որ կարող էր իրենց հետ հաղորդակցութեան մտնել իբրեւ Անձ անձերու հետ, անոնց հետ իր մասին խօսակցելով և ինքզինք անոնց բարեկամ ներկայացնելով: Անոր կը պատահէին պարտէզին մէջ

օրուան զով ատենը, Անոր հետ կը խօսակցէին վրանին առջև ու կը պատճառաբանէին Անոր հետ, որուն վտահ էին թէ պատրաստ էր իրենց խնդրանաց ականջ դնել: Կ'սպասէին որ գործէ, ինչպէս մարդիկ կը գործեն, շարժառիթներու աղդեցութեան տակ, և վարուի, ինչպէս մարդիկ կը վարուին, բանաւոր նկատումներէ ազդուելով:

Աստուծոյ Եղանակութիւնը էր արբանեան և զբոսնեան Ֆել: Կրնայ խորհուիլ թէ այսքան կենդանի մարդանմանութիւն մը իր վտանգները կ'ունենայ: Այս վտանգներէն Իսրայէլի պաշտպանումը կը կասնար այն խորին յարգանքին մէջ զոր ստրկած էր ընծայել իր Աստուծոյն: «Այս սուրբ Աստուծոյն առջև ով կրնայ կայնիլ» կը հարցնէին անարեկ, և «Աստուածներուն մէջ քեզի պէս ով կայ, սրբութեան մէջ փառաւորեալ, օրհնութեան մէջ սքանչելի, հրաշքներ ընող ով կայ քեզի նման»: Իսրայէլ այնքան զօրաւոր կ'զգար Աստուծոյ եղականութիւնը որքան անոր միութիւնը: Որովհետեւ միայն Ան Աստուած էր, անոր պէս ուրիշ մը չկար և իր տեսակին մէջ միակ էր: Անոր էութեան անաւոր վերափառութեան մէջ մինչև իսկ չկար զինքը ներկայացնելու կարող բան մը: Ուստի Իսրայէլի արգելուած էր Աստուծոյ ուէ նմանութիւնը չինել: Ուրեմն եթէ Աստուած Անձ մ'էր, կարծելու չէ զայն իբր Անձ մը ուրիշ անձերու մէջ: Ուրիշ անձերէ աւելի անհունապէս փառաւորեալ Անձ մ'էր, նման էր անոնց ամէն բանի մէջ, որոնց մէջ ազատ հոգիի մը կեանքը կայ, բայց անչափելի կերպով ազատ այն ամէն մարդկային տկարութիւններէն որոնք կը վերաբերին մարդկութեան: Անշուշտ այս մեծ էակին անբաղդատելի փառքին մէկ տարրը իր ամենակարող զօրութիւնն էր: Իր կարողութիւնէն վեր բան չկար, ամէն ինչ որ կայ՝ իր ձեռացը գործն էր, և ինչ որ ստեղծած է՝ կը բռնէ և կը կառավարէ: Գալով մարդոց, ամէնքը ինք ստեղծած էր իրեն համար և իր հաճութիւնը կատարեց անոնց մէջ: Ոչ ոք կրնար առարկել անոր օրէնքին դէմ, ոչ ալ կրնար հակառակիլ անոր կամաց: Ոչ մէկ Իսրայէլացի թոյլատրուած էր երեւակայել թէ Աստուծոյ կարողութիւնէն վեր բան մը կար և կամ սահման մը որմէ չէր կրնար անցնիլ: Իրն էր «կարող կամքը» Րոպէրթ Պրաունինկի խօսքով: Երկինքը ամբողջ բարձրութեամբ և երկիրը բոլոր լիութիւնով անոր կը վերաբերի: Աստուծոյ Իսրայէլի ըրած յայտնութեան բուն հիմքը կը կայանար ասոր մէջ թէ Ան է Ամենակարող Անձը, որով փառաւոր կամքին մէջ կը գտնուի պատահող ամէն բաներու վերջնական բացատրութիւնը:

(Շարունակելի)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաքի Երեքշաբթի Պայրամի աղօթքը Համալսարանի մզկիթին մէջ տեղի ունեցաւ, չնորհաւորութիւններն ալ Երլտըզի Մէրասիմ Տաիրէին մէջ: — Կը յիշուի թէ դեսպանախորհրդի համար Անգլիոյ, Ռուսիոյ և Ֆրանսայի կողմէ ծրագիր մը մատուցուեցաւ Բ. Դրան, որ վայն ընդունելի գտաւ ընդհանուր կերպով: Ահաւասիկ անոր համառօտութիւնը. 1. Ճշտել Պուլկարիոյ դիրքը ըստ միջազգային օրինաց, 2. Կարգաւորել Պոսնա-Հէրսէքի խնդիրը ըստ Թուրքիոյ իրաւանց, 3. Մերժել նեղուցներու և Կրետէի խնդիրը, 4. Երաշխաւորութիւններ պահանջել Աւստրիայէ Մոնթենեկրօի համար, 5. Բարեփոխել Թուրքիոյ նախկին յանձնառութիւնները և ջնջել Թուրքիոյ օտար թղթատուները: Բ. Դրան պատասխանը Լոնտոնի Օսմ. դեսպանատան յղուած է: Արը էտուըրտ Կրէյի ծրագիրը, զոր հեռագրական գործակալութիւնները հաղորդեցին, սխալ էր: Պետական անձնաւորութիւն մը յայտարարած է թէ Թուրքիոյ համար օգտակար չէ ընդարձակ ծրագրով մը երթալ դեսպանախորհրդին: Աւստրիա և Պուլկարիա պատուեցին Պերլինի դաշնադիրը, ուստի ատոնց համար պէտք է գումարել դեսպանախորհուրդը: Անշուշտ Թուրքիոյ հողային պաշտպանումը երաշխաւորուելու է և Պուլկարիոյ և Արեւել. Բոսնիայի համար զրամական փոխարիւնութիւններ տրուելու են: — Բ. Դուրը ամէն կողմ զեկոյց որ երեսփոխանները մայրաքաղաքս գտնուին մինչև Նոյի սկիզբը: — Յունաց Պատրիարքը թաղերով մը Վարչապետին խստիւ բողոքեց ընտրական օրէնքին բռնաբարման դէմ, և պահանջեց կարեւորութիւն տալ իր դիտողութիւններուն, եթէ ոչ պիտի ստիպուի հրաժարի: Յոյն մամուլը միաձայնութեամբ դրուատեց Պատրիարքին ընթացքը: — Օսմ. Միութ. և Յաւաջդ. Գոմիթէն սա հերքումը հրատարակեց. «Մեր դիմումը զանազան հասարակութիւններու պետերուն՝ բնաւ առնչութիւն չունի վերոյիշեալ դիմումին հետ: Մեր նպատակն է Երեսփ. Ժողովի ընտրութիւններուն մէջ ուշադիր ըլլալ որ զանազան տարբերու համար արդար համեմատութիւն մը պահպանուի և համաձայնութիւն ու միաբանութիւն ապահովուին: Գոմիթէն չընդունիր որ զանազան հասարակութիւններու միջև համաձայնութեան հակառակող հոսանքներ գոյանան, և որոշած է հասարակութիւններու հետ միաբանութեամբ գործել: Այն

որոշումը Պատրիարքարաններու հաղորդած է իր պատուիրակներուն միջոցով:» — Դատական պաշտօնատունէն Յունաց Պատրիարքարան դրուած է թէ մայրաքաղաքի Օսմանցի Յոյներուն թիւը 143,000 է: — Թահիրիոս կը գրէ թէ Յոյները պատրաստ են զինուորագրուիլ: Սակայն կարենալու են ազատօրէն կատարել իրենց կրօնական պարտականութիւնները: Ուստի հարկ է կրօնական պետերու հետ խորհրդակցելով խմբագրել օրինագիծը: — Անձնական, զօրաբանակէն երեք վաշտ դաւառ ղրկուած և վեց վաշտ ջնջուած էր բռնակալութեան չրջանին մէջ: Այժմ որոշուած է ղրկուածները Պոլիս բերել և ջնջուածները վերակազմել: — Ճէմիլ Մուլա ազատ արձակուեցաւ Մուրատ պէյի և Նազիֆ Սիւրուրիի նման: — Նախագահատ ատեանի ընդհ. դատախազը Ոստիկանութեան նախարարին դէմ դատ բացաւ՝ առանց ձերբակալման հրամանագրի մարդ բանտարկած ըլլալուն համար: — Նախկին Մեծ Եպարքոս Ֆէրիա փաշայի այժմու ապարանքին համար, որ Մահլիւլի կողմէ տրուած էր ձրիապէս, որոշուեցաւ որ կա՛մ ետ դարձուի, կա՛մ արժէքը հատուցուի: — Սէլանիկէ երկու վաշտ ալ հասաւ: Նախորդ բերուածները չրջուն պահակի պաշտօն կը վարեն: — Թահիր կը գրուի թէ Օսմ. Գոմիթէն որոշած է մայրաքաղաքը 20 չրջանակի բաժնել 80-100 անդամնոց ակումբներով, որոնք պիտի կատարեն ամէն փոքր գործեր, իսկ ծանրերու համար Գոմիթէին պիտի դիմեն, ամենածանրերու համար ալ Սէլանիկի կեդրոնական Գոմիթէին: — Լրագիր մը, խօսելով Հայ ուղևորներու դէմ յարուցուած դժուարութիւններուն վրայ, կ'ըսէ թէ անցագիրներու գործողութիւնները ուղղակի Մարդահամարի վարչութեան յանձնուած են: — Օսմ. հանր. պարտքէն Պուլկարիոյ ինկած բաժինը 15 միլիոն Օսմ. ոսկի կը հաշուուի: — Պատերազմական նախկին նախարար Րիզա փաշա Եէնի Մահալլէի իր մեծ ապարանքը մայրաքաղաքիս կը նուիրէ, պայմանով որ մայրական ազատամարանի ծառայէ: — Ներքին գործերու նախարարութիւնը չրջաբերականով մը գաւառային իշխանութիւններու արգելեց կրօն. հաստատութիւններու կամ զանգակատուններու շինութիւնը՝ պաշտօնական ձևակերպութիւնները չաւարտած: — Կայս. Անձնական Գանձուն նախորդ նախարար Սադըզ Յովհաննէս փաշա Կայս. պալատան առաջին թարգմանիչ անուանուեցաւ: — Յունաց հիւանդանոցին հացի պետական պարէնը քանի մը օրէ ի վեր կտրուած է: — Պարսիկները երկուշաբթի դրօշակներով Բերայի Անգղիական դեսպանատունը դաշին

և խնդրեցին որ Անգղիական կառավարութիւնը Պարսիկ կառավարութեան մօտ բարեխօսէ սահմանադրական վարչութիւն հաստատելու համար : Երեքշաբթի ալ, դարձեալ դրօշներով, գացին Անգղիական, Ֆրանսական, Գերմանական ղեսպանատունները, նաև Բ. Դուռը և Ռուսերու Պարսիկ սահմանադուլը անցնելուն և զԴաւրէժ գրաւելուն դէմ բողոքեցին ու միջամտութիւն խնդրեցին : — Երկուշաբթի տեղի ունեցաւ Քէօր Ալիի և ընկերով Պոչնագ Իսմայիլ Հագգըի դատը Եղեռնադատ ատեանին առջև : Քէօր Ալի և ընկերը մահուան դատապարտուեցան միաձայնութեամբ : Վճռին ընթերցումը բուն ծափերով ողջունուեցաւ :

Նահանգներ. Հակառակ Ներքին գործերու նախարարութեան պաշտօնական հերքումներուն, նորանոր տեղեկութիւններ կը հասնին Վիրանշէհրի մէջ գործուած անլուր աւարառութիւններուն և հարստահարութիւններուն վրայ : Յետաջրականները և հին գրութեան ջատագովները, որոնք իրենց սպառնալիքներով աննկարագրելի սոսկումի մատնած էին մայրաքաղաքս վերջացող շաբթուան մէջ, աւելի ահաւոր ազդեցութիւն գործած են գաւառներու մէջ, Ամէն կողմէ ջարդի երկիւղներ կը յայտնուին, նոյն իսկ հերքումները և ապահովիչ լուրերը հակառակ իմաստով կ'ըմբռնուին : Յիշենք քանի մը քաղաքներ առանց կարգի, որոնցմէ վերդովի կամ վրդովման լուրեր կու գան : Սէլանիկ, Սէրէզ, Վան, Պաղտատ, Ատանա, Կեսարիա, Տրվրիկ, Էն, Էն : — Իսլամիմ փաշան նուաճելու համար ղրկուած զօրաց հրամայուած է Շէմիր Աշիրէթի դէմ գործել : — Եանեայէ հեռագրուած է որ, եթէ տեղւոյն 13,324 Մահաթականները երեսփոխան ղրկեն, 73,734 Յոյները պիտի չճանչնան զանոնք իբրև իրենց ներկայացուցիչ : — Մեքքէ և Մեքինէ քանի մը ներկայացուցիչ պիտի ղրկուի ճշտելու համար թէ Բաթիպ փաշա և համախոհները ո՞րչափ կաշառք առած են ուխտաւորներէ և ուրիշներէ : — Տրապիզոնի ոստիկանապետը Թրքուհիներուն պաշտօնապէս արգելած է շուկայ երթալ և խանութները նստիլ ու առևտուր ընել : Նոյն անօրինութիւնը եղած է նաև Գասթէմունի մէջ : — Զ զօրաբանակի հրամանատարին հրամանով զինուորներ ղրկուած են արգելել Միւնթէֆիքի չըրջակայ Աշիրէթներուն հարստահարութիւնները : Նոյն հրամանատարը Պաղտատի կուսակալի պաշտօնը պիտի վարէ փոխանորդաբար մինչև որ յարմար անձ մը կոչուի նոյն պաշտօնին : — Քէօթահեայի մէջ զէնքի առկ կոչուած պահապաններէ ու մանք զրդիներու թելադրութեամբ չեն համակերպ

պած : — Թայֆ թղթակից մը ղրկած է Անատոլի մէջ չընկու և Սահմանադրութեան ազդեցութիւնը տեղեկագրելու համար : — Ֆրանսական ղեսպանատան Ա. Թարգմանը անցեալ օր Ներքին գործերու նախարարին յայտնեց թէ Տէրսիմի մէջ և չընկաները դէպքեր պատահած են :

Ա. Ե. Բ. Դուռ. Վսեմ. Ազգապետ էֆ. երեքշաբթի կայս. պալատ գնաց Պայրամի տօնը չնորհաւորել : Հոգևոր պետերու չնորհաւորական ուղերձները արարողապետ փաշային ձեռամբ մատուցուեցան Ն. կայս. Վեհափառութեան, որ իր բարենները և գոհունակութիւնը հաղորդեց : Ազգապետ էֆ. պալատականներու ևս այցելելէ ետև Մեծ Եպարքոս Քեամիլ փաշայի ապարանքը գնաց և ի բացակայութեան Ն. Բարձրութեան իր այցաքարտը ձգեց : Պայրամին երկրորդ օրը այցելութիւն տուաւ Ներքին գործերու նախարարին, Դատական և Կրօն. գործերու նախարարին և միւս նախարարներուն : — Զորեքշաբթի երկրորդ անգամ գումարուեցաւ Վարչ. Ժողովին ընտրուած այն մասնախումբը, որ սահմանադրութեան խմբագրութեան համար մարմին մը ընտրելու եղանակին նկատմամբ ծրագիր մը պիտի պատրաստէ և Վարչ. Ժողովին տեղեկագրէ : — Վսեմ. Քաղաքապետին հրաւիրմամբ Ազգապետարանի քարտուղար Կ. Սենեքերիմեան էֆ. ներկայ գտնուած է Քաղաքապետական Ժողովին մէջ Կէտիկփաշայի եկեղեցիին շինութեան խնդրին վերաբերեալ խորհրդակցութիւններուն : Ասկէ առաջ տրուած արգելող որոշման վերաքննութեան առիթով բացատրութիւններ տրուեցան, և չաբաթ գետնին դիրքը և չընկալ ընակչութիւնը որոշող քարտէս մը ներկայացուեցաւ Ազգապետարանի կողմէ պատրաստուած : — Թոգատի և Եողլատի Ժողովուրդները նամակով և Ամասիայի Ժողովուրդը հեռագրով խնդրած են որ սահմանադրութեան պատրաստութիւնը յետաձգուի մինչև որ եկեղեցիներու ներկայացուցիչները ղրկուին : — Գերմանացի Փասթոր Լոման և քանի մը բարեկամներ մտադիր են Թուրքիոյ մէջ քանի մը տեղեր երկրագործական վարժարաններ և արհեստանոցներ հաստատել : — Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանի աշակերտները ինպատու գաւառի սովելոց հանգանակութիւն մը բացած են իրենց մէջ : Ասկէ զատ առաջարկած են քանի մը օր աժան ուտելիքներ ուտել : Այդ առիթով անօրէն յանձն առած է օրական երեք ոսկի աւելցնել անոնց հանգանակութեան վրայ : — Եողլատցի Մանուէլ էֆ. Բիւրքեհան իր հանգուցեալ մօր յիշատակին համար հարիւր կտոր օգ

տակար գիրքեր նուիրած է տեղւոյն վարժարանին գրատան : — Կիւրինցի Վահան Գըլըճեան, իր ծնողքին առջինեկը, 20-21 տարեկան, գրեթէ տարիէ մը ի վեր կորսուած է : Եողղատի քարոզիչէն էնկիւրիւ զրկուած ըլլալուն լուրը միայն առնուած է և ա' ոչինչ : Իր բարեկամները շատ կը փափաքին լուր ստանալ իր վրայ :

Հայ Ժող. Տեղապահ Սրբազանը Պայրամի առիթով Կայս. պալատ գնաց և Ա. սենեկապետի միջոցաւ շնորհաւորական ուղերձ մը մատոյց Վհ. Սուլթանին : Այցելեց նաև Շէյխ իւլ Իսլամ էֆ. ի, Վարչապետին և այլ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու : — Շաբաթ Տեղապահ Հօր անուան տօնախմբութեան առիթով գրաւոր և բերանացի շնորհաւորութիւններ մատուցուեցան Ն. Սրբազանութեան և անոր ի պատիւ սեղան մը սարքուեցաւ Երուսաղէմատան մէջ : — Ազգ. Ժողովը իր երկրորդ նիստն ունեցաւ Հոկ. 23ին : Ներկայ էին 82 երեսփոխաններ. կազմուեցաւ մայր զիւանդ ուրու Ա. Ատենապետ ընտրուեցաւ Մինաս էֆ. Չեւրազ, Բ. Տր. Թորգոմեան էֆ. և Գ. Գէորգ էֆ. Ասլանեան : Ատենադպիր ընտրուեցան Հրանտ էֆ. Ասատուր, Հայկ էֆ. Խօճասարեան և Յովհ. էֆ. Հինդլեան : Գարաեան էֆ. ի հրաժարականը ընդունուեցաւ և անոր տեղ Կաթող. ընտրութեան պատգամաւոր ընտրուեցաւ Ալէքսան էֆ. Թօփալեան : Միաձայնութեամբ Կաթող. ընտրելի նշանակուեցան Իզմիրլեան և Դուրեան Սրբազանները : Որոշուեցաւ ըստ օրինի Վարչ. Ժողովի նախորդ անդամներուն քուէ չտալ և նոր Վարչ. Ժողովի մը ընտրութեան ձեռնարկել : Կրօն. Ժողովի անդամ ընտրուեցան երկու եպսկ., երեք վրդ. և վեց քնյ. : Համեմատականի մնացին 7 եկեղեցականներ : Քաղաք. Ժողովի անդամ ընտրուեցան 8 անձինք և 12 հոգի համեմատականի մնացին : — Կլիկիոյ Կաթողիկոսը մերժեց մասնակցիլ Կաթող. ընտրութեան, վասն զի Կլիկիա լոկ մէկ վիճակ համարուած է և հրաւիրագիրը Պատրիարքարանի միջոցաւ զրկուած : — Էջմիածնի Սինոդը Ռուսիոյ Ներքին գործերու նախարարութեանէն խնդրած է որ Եւրոպայի և Ամերիկայի թեմերն ալ Կաթող. ընտրութեան մասնակցելու իրաւունք ունենան. բայց խնդիրը ընդունուած չէ : — Տեղապահ Հայրը մասնաւոր նամակով մը յայտնեց Թոփալեան էֆ. ի անոր Կաթող. պատուիրակ ընտրուիլը և յանձնարարեց եկղղկ. պատուիրակին հետ ուղևորիլ : — Արտաքին գործերու նախարարը Կաթող. ընտրութեան պատգամաւորներու անցագրերը յանձնեց, և այս շաբթու մայրաքաղաքէս ինն հոգի մեկնեցան դէպ

էջմիածին : — Աստրախանէ Կաթող. ընտրութեան աշխարհական պատգամաւոր ընտրուած է Պ. Կարապետ Ալաճալեան, Երեւանէ Վասիլ Եղիազարեան, Շուշիէ Համբարձում Առաքելեան, Թիֆլիսէ Պ. Սամսոն Յարութիւնեան, Կեսարիայէ Կարապետ էֆ. Ճամճեան, Վանէ Տ. Մեսրոպ քնյ. Ճանիկեան և Պետրոս էֆ. Գափամաճեան, Թոգատէ Գրիգորիս վրդ. Պալագեան, Ակնէ Գորեան էֆ. հրաժարեալ (Ճէնաղեան էֆ. ի տեղ) : — Յունաց Պատրիարքարանը փոքրաթիւ Յոյն ժողովուրդներուն գրած է որ Խորհրդարանի անդամութեան համար իրենց քուէները Հայ ընտրելիներու տան : — Պատերազմական նախարարութեան կողմէ Ազգ. Հիւանդանոցի տրուած օրական 570 քաշ հացի և 127¹/₂ քաշ միսի պարէնը կտրուած է և միայն քանի մը օր պիտի շարունակուի : Հաւանական է որ Ներքին գործերու նախարարութիւնը կարգադրութիւն մը ընէ և ստանձնէ նոյն շնորհին շարունակումը : — Նախարարաց Խորհուրդը 2,000 ոսկիի պետական նպաստ մը յատկացուց Հայ գաղթականներուն և որոշեց անոնց պատսպարման համար չէնք մը տրամադրելի ընել : Սոյն գումարը մաս առ մաս պիտի զրկուի Հայաստանի սովեալներուն : — Պիթլիզէ, Երիվանէ, Քէմախէ, Կեսարիայէ, և այլ գաւառներէ Պատրիարքարան և Թերթերուն աղեխարշ նկարագրութիւններ հասած են նորանոր հարստահարութիւններու և կառավարական անտարբերութեան : — Պատրիարքարանի Խաչբէլին վրայ Վարչապետն հրամայեց ազգու հեռագիր մը ուղղել Ատանայի կուսակալութեան, որպէս զի Գրիստոնեաներու դէմ ուէ սպառնական ցոյց ընողներ անմիջապէս և խստիւ պատժուին : — Սովեալներու համար Պատրիարքարան հասած է Եղիա էֆ. Անդրէասեանէ 10 ոսկի, Իզմիրի մէջ ի նպաստ Հայ սովեալներու և ի պատիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան տրուած երեկոյթի հասոյթը 118 Օսմ. ոսկի, Պրուսայէ 7,696 դահ. և Ամերիկայէ, Պուրթիչէ, Սէլանիկէ և Կէյվէէ այլևայլ գումարներ, Թոփալեանէ 1,200 դահ., Պարտիզակէ 3,352 դահ., Պիլէճիկէ 6 ոսկի : — Նպաստից յանձնաժողովը գոհունակութեան գիր մը զրկեց Օրտուի թաղակահունութեան որ զրկուած տոմսերէն աւելի դրամ զրկած է Պատրիարքարան և խոստացած է շարունակել հանգանակութիւնը : — Տեղապահ Հայրը օրհնութեան գիր մը զրկեց Տիգրան էֆ. Ենթէնճեանի որ Մինաս Չեւրազի ժամանման առիթով 11,817 դահ. հաւաքած էր ի նպաստ սովեալոց : — Պատրիարքարանէ գրուեցաւ Օրմանեանի որ Տիկին Սանդուխտ Քէլէկեանի կողմէ Ազգ. Հիւանդանոցին

կտակուած 4,000 ոսկին Պատրիարքարան ղրկէ : — Մանգուի նախորդ սաղանդաւոր խմբագրապետ Միսաք էֆ. Գոչունեանի (Քասիմ) տնօրէնութեամբ հրատարակուեցաւ Ժամանակ Հայ օրաթերթը: Յաջողութիւն և յարատեւութիւն կը մաղթենք մեր ազնիւ պաշտօնակցին : — Երկուշաբթի իրիկուն Իւսկիւտարի ժողովարանին մէջ Պ. Արչակ Զօպանեան խոսոն բազմութեան մը ներկայութեան խօսեցաւ Ակնայ ժողովրդական բանաստեղծութեան վրայ և գողորիկ օրինակներով երեան բերաւ Ակնեցիներու բանաստեղծական պայծառ միտքը և զգայուն սիրտը : Մուտքին հասոյթը, իբր 12 ոսկի, յատկացուեցաւ Ակնայ սովետներուն : Բանախօսութենէն ետեւ պնակ մը դրուեցաւ Զէյթունի սովետներուն համար , և գոյացաւ երեք ոսկի : — Խաքէօյի մէջ Քուրդեր սպառնալիքներ ըրած են Հայերուն և առաւօտ մը տեսնուած է որ Հայերու ղուռներուն վրայ կաւիճով նշաններ դրուած են ինչպէս ղրուած էին 12 տարի առաջ եղած ջարդին ժամանակ : — Իզմիրի Առաջնորդարանը չըջաբերականով քը գաղթականները կը յորդորէ չդիմել Իզմիր, վասն զի առանց գործի պիտի մնան և օգնութիւն գտնել անկարելի պիտի ըլլայ : — Թիֆլիզի Հայոց Բարեգործ. Ընկ.ը 2,000 ռուպլ յատկացուց հայրենիք դարձող Թրքահայերուն օգնելու գործին : — Գահիրէի ազգայինները իրենց ղրկած 120 ոսկւոյ տոմսերուն փոխարժէքը Պատրիարքարան ղրկելով 50 ոսկիի տոմս ալ խնդրած են : — Վանէ գունդ մը ղօրք ղրկուած է Ալճաւազ գաւառը՝ Քուրդերը Հայ գիւղերէն վտարելու համար : Թիֆլիսի հանգանակիչ յանձնաժողովը 10,000 ֆր. յատկացուցած է Վանայ սովետներուն : — Երեսի. ժողովը չորեքշաբթի իր երրորդ նիստը գումարեց և նախ կաթող. ընտրութեան իր նոր պատգամաւորը ընտրեց Թովպեան էֆ.ի տեղ, որ հրաժարեցաւ , և ապա Վարչ. ժողովներուն կազմութիւնը ամբողջացուց : Նախաքննիչ ութ ղիւանները ընտրելէ ետեւ որոշեց յաջորդ (երէկի) նիստը նուիրել յանձնախմբի մը կազմութեան, որու պաշտօնը պիտի ըլլայ Կառավարութեան ղիմել գաւառներուն մէջ գործուած խժեղութիւններուն համար : Ըսել է թէ Պատրիարքական ընտրութիւնը, հակառակ նախորդ որոշման, պիտի յապաղի :

ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Լրացող շաբթուանս մէջ զգալի փոփոխութիւն չկրեց իրերու անցեալ շաբթուան կացութիւնը: Մ. Իզմիւքի աւարտեց իր ղիւանագիտական պտոյտը Եւրոպական մայրաքաղաքներու մէջ և Սթ. Փեթերսպուրկ վերադարձաւ : Առ այժմ սաչափ ծա-

նօթ է թէ Անգղիա, Ֆրանսա, Ռուսիա և Իտալիա համամիտ են թէ միջազգային ժողով մը անհրաժեշտ է կատարուած փոփոխութիւնները օրինաւորելու, Թուրքիոյ դրամական հատուցում ընդունելու իրաւունքը հաստատելու և գումարը և հատուցման եղանակը ճշտելու համար : Աւստրիա չուզեր որ Պոսնա-Հէրսէքի իւրացման խնդիրը այդ ժողովին մէջ վիճարանութեան ենթարկուի , այլ կը ջանայ Թուրքիոյ հետ առանձին կարգադրութիւն մը ընել : Թուրքիա չմերժեր բանակցութիւնը , պայմանով որ վերջնական վճիռը Միջազգային ժողովին թողուի : Գերմանիա կը յայտարարէ թէ իր ղիւանակցին պիտի հետեւի և անոր ոյժ տալ : Ռուսի չկրնար ժողովին մասնակցիլ, երբ Աւստրիա չմասնակցի , և կը պահանջէ որ տէրութիւնները նախապէս համաձայնի վիճարանելի նիւթերուն և կարգադրութեան եղանակին նկատմամբ : Թուրքիա կը պնդէ Պոսնա-Հէրսէքի իւրացման և Պուլկարական անկախութեան փոխարէն դրամական հատուցում ստանալու իր իրաւունքին վրայ , միւս պետութիւններուն թողով հոգը Սերպիա և Մոնթենեկրօ գոհացնելու ի վեաս Աւստրիոյ : Պուլկար բանագնացիները Մ. Տիմիթով և Մ. Սթոյանովիչ իրենց երկիրը վերադարձան և Թուրքիոյ հայեացքը պարզեցին պատկանեալ իշխանութեան : Առ այժմ ստոյգ է թէ Զար Ֆէրաինանտ կը շարունակէ իր հաշտարար քաղաքականութիւնը : Նմանապէս կը շարունակուին Պուլկարիոյ և Թուրքիոյ պատերազմական պատրաստութիւնները , թէպէտ ոչ յարձակողական նպատակով, այլ ինքնապաշտպանութեան և խողաղութեան ամրապնդման համար : Կիրքերն այլեւս բաւական հանդարտած են և խնդիրը տնտեսական կռուանի վրայ դրուած է : Պուլկարիա փոխարինութեան սկզբունքը ընդունած կը թուի , միայն կը սոսկայ «տուրք» բառէն : Եւ քանի որ հաստատ որոշած է վերջին եղելութիւնները պաշտօնապէս ընդունիլ տալ, պիտի պարտաւորի հաւանիլ բանաւոր գումարի մը վճարման ի հաշիւ Արեւելեան Բուլճիի կցման և երկաթուղիին գնման ու շահագործման : Չորեքշաբթի Սոպրանիչն բացուեցաւ և Զար Ֆէրաինանտ յայտարարեց թէ խոստացուած է երկաթուղիին դրամամբ վտանգուած իրաւունքները նկատի առնել և շահակիցներուն հատուցում ընել : Երկիւղ կայ որ նախարարութիւնը չկրնայ իր գիրքը պաշտպանել, վասն զի բաւական ղօրաւոր զգացում կը յայտնուի վերջին փոփոխութիւններուն դէմ, որոնք պատերազմի երկիւղներ յարուցանելով և նոր պարաքերու խրտուելակ մը ցցելով երկրին տնտեսական կացութիւնը վրդովեցին :

ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՊԱՌ ՊՅՈՅՆԵՆ

Ֆինանսըլար եղբուշու Ամէրիգան խան

ԿԱՐԵԻՈՐ

Նոր Երգարանը, «Հոգեւոր Երգարան Եղանակներով» պատ-
րաստ է վաճառման համար: Գինն է 15 դահ. (երեք քա-
ռորդ մէճիտ): Թղթատարով մէկ օրինակ ընդունիլ ուղղակի
 $2\frac{1}{2}$ դահ. աւելի պիտի ղրկեն թղթատարական ծախքի համար:

ՄԵՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐՈՒՆ

Գալ տարի գործակալներու 15 առ հարիւր զեղչ պիտի տրուի, երբ
մէկ հասցէի ղրկուած թերթերու բաժանորդագնի գումարը 200 դահ.
ըլլայ: Եթէ վճարման պատասխանատուութիւնն ստանձնող գործա-
կալէ մը ապսպրուած թերթերը զատ զատ հասցէի ղրկուին, 10 առ
հարիւր զեղչ պիտի տրուի, երբ թերթերուն բաժանորդագնի գումարը
200 դահ.ի հասնի: Երբ մէկ հասցէի ղրկուած թերթերու արժողու-
թիւնը 500 դահ. ըլլայ, ձրի թերթ մը պիտի տրուի զեղչէն զատ:

ԿՐԻՋՈՒՄ

[illegible]

Գարողչական պաշտօն մը Պատ. Յարութիւն
Դանիէլեանի համար, որ իր ուսումը առած է
Ճրանքըթըրթ-ա-Մայնի Մեթոտական-Եպիսկոպոսա-
կան Համալսարնի մը մէջ ի Կերմանիա Գրեկ առ Վեր.
Արսէն Շմաւոնեան, կամ առ Մր. Ալէն: 2—3

Անդլիբերէն ու Հայերէն լեզուի հմուտ անձ մը (որ բաւական վարժ է նաև ֆրանսերէնի ու թուրքերէնի) պատրաստ է անհատներու դաս տալ իրիկունները : Դիմել խմբադրասունա, թիւ 15, Սմեւրիցան խան :

Յաճախորդներու ուղած կամ ներկայացուցած
լուսանկարներէն, Եւրոպական ազգաբնութեամբ,
պարզ կամ դուռնուոր փայտէրէր յանձնարա-
ւոր լինանք կը կատարուին զլուսամտոնէլի զինե-
րով: Գործադրութիւնը մաքուր ու արագ:

Փախաքողներուն կը զրկուի նմոյշներն պայ-
մաններով մէկտեղ : Դիմել առ

Ներսէս և Բաբէրդեցեան, Անաթոլիոս Գօլէճ, Մարգարէան

6-26

ԶՐՈՒՑԱՏՐԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԿԼԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ጥቅምት 3. ሳኑዊሪ

«Աղբն քերականութեան մէջ հարթուած են Անկիլիքեդէն լիւուի բոլոր գծուարութիւնները :»
«Հնչման խմբումները հիանալի են պարզապէս :»
«Ամեն կերպով յանձնարարելի գասագիրքը մըն է բոլոր անոնց որ կ'ուզեն սովմլլ և աւել տարմլլ
Անկիլիքեդէն լիւուին :»

Գին՝ 15 զրշ.։ Բոսթայում 17 զրշ. (փոխարեն
համակարգում ալ կ'ընդգնենուի)։

Իրոք. Վ. Յ. Յակոբեան էֆ.ի Անդդ.—Հայերէն
լրատարանին երկրորդ տպագրութիւնը 50 դահ.
(կամ 50 հաւ 4 դահ.նոյ նամակագրոյմ) :

Դիմել՝ Յակոբ Մ. Սրապեան Գրաստուն,
23—26 Մարցոլան մարտի 20

ՀՐԱԺԱՐՈՒՄ ԵՒ ՀՐԱՆԷՐ

Վեր. Յարութիւն Յ. Եսայքեան Մարզումնու չըջնաւարտներէն մին, Երիզայի հալսիին Քարու զիջը, որ վերջին 14 տարիներն Անդրկոյ մէջ բնակած է աւելի Աստուածաբանութիւն ուսանելով և ինպատա իւր ազգակցաց գործելով, այժմ պատրաստ է հրաւէր ընդունիլ Թուրքիոյ սեւէ եկեղեցիէ: Կլնալքարողի Հայերէն, Թուրքերէն և Անգլիերէն լեզուներով:

Իւր հասցէն է, Rev. H. YAZIJIAN, 118,
HEMMONS ROAD, LONGSIGHT, MANCHESTER.



ԱՄԵՆԱՍՈՒՐԲ ԵՐՐՈՐԴԴԹԵԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱԿԱՆԱՑ

ሀገራችን ወገን ላይ የሚገኝ

Այս եկեղեցւոյ Տիկնանց Ընկերութեան տարեկան պաշարը տեղի պիտի ունենայ ուրբաթ, Նոյ. 6 (Ն. Տ.), ժամը 10էն մինչև 6 (Ը. Ե.): Զաշակաւոր ձեռագործներու, ինչպէս նաև Կաշանդի նուէրի յարմար առարկաներու, ճոխ հաւաքածոյ մը ի վաճառ պիտի հանուի: Կը ինդրուի քաջալերել բարեսիրական այս ձեռնարկը:

Լանկայի Հայ. Աւետ. Եկեղեցւոյ վաղը ժամը 9. 30ին (Ը. Թ.) Պաշտօնը Հառուգի մատարան մէջ Հառուգի Սր. Խորհուրդ պիտի կատարէ, Աւետարանի պիտի սպասաւորեն Վեր. Հ. Ս. Պարնըմ և Վեր. Յ. Գ. Գրիգորեան Բոլոր եղբայրներ և քոյրեր սիրով կը հրաւիրուին :

Ե. Քրիստո. Ընկերակցութեան ակօթքի ժողով, ժամ 9 (Ը. Թ.), ի Րէսթ, Գումրիափուռ: Իւսկիւստար, ժամ 8:

Մ. Գ. ԾԱԼԵԱՆԻ

ԸՆԴՀ. ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳԻՐՔԸ

Հին Արևելեան Աղգեր, գին Յ դահ, Յունաստան
և Միջին Դար, գին 6 դահ, Արգի և Ժամանակակից,
գին Յ դահ: Պատմութեան յիշեալ հատորները ոչ
արդէն չենք ընդունելութիւն գտած և Բ. սպաղ-
ութեան արժանացած են, չերմայեւ զնահա-
ռած են ձեռնհասներէ իրենց լեզուին, մէթոտին և
նիւթին լաւ գասաւորութեան համար: Այս հատոր-
ները ունին զեղեցիկ սպաղութիւն, հաստատուն
կազմ, բազմաթիւ բացատրիչ պատկերներ, Աշխար-
հացոյց քարտէս: Կեդրոնատեղին Մատթէոսեան
սպարանէն փոխադրուած է Յովհ. Էֆ. Ազնաւոր-
եանի Օսմանեան զբառունը, թիւ Յ6, Պապը Ալի
ճատտէսի: Մեծաքանակ գնողներու համար 400ին
30 դեղ:

2—3

ՏՕՔ. ՏԻՐԱՆ ԷՕՄԻՐԵԱՆ

Հաստատուած Իւսկիւստար, Իճատիյէ փոսթանօ-լու, Չամլըճա ճատտէսի, Թիւ 79, Կարապետեան Վարժարանի դիմացը : Վկայեալ Ամերիկեան բժշկա-կան վարժարանէ և ծանօթ իր տասը տարուան Բժշկական, Տանկաբարձական և վիրաբուժական յաջող դոր-ժուէնութեամբ ի գաւառս : Կը գտնուի ամէն օր մինչև կէսօր Թիւթիւնճեան ղեղարան, Իճատիյէ Իսկ կէսօրէ վերջ իւր տան մէջ հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր : Նաև Բշ. և Դշ. կէսօրէ վերջ կը գտնուի Մինասեան ղեղարանը, Սէյամսըզ :

Ուրբաթ օրեր ձրի, վկայեալ աղքատներու հա-
մար : 2-6